

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA

GRETA PALINAUSKAITĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

**SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ ĮTRAUKTIES Į GLOBOS NAMŲ
BENDRUOMENĘ ANALIZĖ**

Darbo vadovas (-ė): Doc. Dr. D. Alifanovienė

Šiauliai, 2023

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį darbą,
GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Greta Palinauskaitė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija Šiauliai Academy
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Socialinio darbo magistrantūros studijų programa Master Study Programme Social Work
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Senyvo amžiaus asmenų įtraukties į globos namų bendruomenę analizė Analysis of elderly people inclusion in to the care home community
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas Final Thesis

Garantuojau, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Greta Palinauskaitė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Greta Palinauskaitė, by submitting this paper confirm (check)

**Embargo laikotarpis
Embargo Period**

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / months

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

TURINYS

Magistro darbo santrauka	4
Master's thesis summary	5
Įvadas	6
1 skyrius. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ ĮTRAUKTIES PROCESO Į GLOBOS NAMŲ BENDRUOMENĘ TEORINĖ ANALIZĖ	10
1.1 Senatvės samprata ir visuomenės senėjimo tendencijos.....	10
1.2 Senyvo amžiaus asmenų persikėlimas į globos namų bendruomenę	11
1.3 Socialinio darbuotojo santykis su senyvo amžiaus asmenų įsitraukimu į globos namų bendruomenę procesą	14
1.4 Senyvo amžiaus asmenų įsitraukiant į globos namų bendruomenę svarbiausi aspektai	16
1.5 Socialinių paslaugų reglamentavimas Lietuvoje ir Ukrainoje: Socialinio darbo senyvo amžiaus asmenų socialinės globos įstaigose ypatumai.....	18
2 skyrius. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ ĮTRAUKTIES PROCESO Į GLOBOS NAMŲ BENDRUOMENĘ ANALIZĖS TYRIMAS	22
2.1 Tyrimo metodologija	22
2.2 Tyrimo metodai	22
2.3 Tyrimo instrumentas.....	23
2.4 Tyrimo etikos principai	24
2.5 Tyrimo dalyviai	25
2.6 Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimo proceso į globos namų bendruomenę, tyrimo rezultatų analizė ir interpretacija	26
2.6.1 Socialinių darbuotojų nuomonių aspektai įtraukiant senyvo amžiaus asmenims į globos namų bendruomenę	26
2.6.2 Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimo į globos namų bendruomenę aspektai.....	38
2.6.3 Tyrimo duomenų apibendrinimas	45
Išvados	47
Literatūra	49
Priedai	72

Magistro darbo santrauka

Magistro baigiamajame darbe analizuojama senyvo amžiaus asmenų įsitraukimas į globos namų bendruomenę. Tyrimo problemai pagrįsti buvo išsikelti **probleminiai klausimai**: Su kokiais aspektais susiduria senyvo amžiaus asmenys įsitraukiant į globos namų bendruomenės gyvenimą? Kaip socialinis darbuotojas padeda senyvo amžiaus asmenims įsitraukti į globos namų bendruomenę? Kaip vyksta ir kuo skiriasi globos namų gyventojų įsitraukimas Lietuvoje bei Ukrainoje?

Baigiamojo darbo tikslas: Išanalizuoti senyvo amžiaus asmenų įtraukties į globos namų bendruomenę procesą. **Baigiamojo darbo tikslui pasiekti suformuluoti uždaviniai:** a) Taikant teorinės analizės metodą atskleisti, globos namų dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis socialinių paslaugų teikimo Lietuvoje ir Ukrainoje procesų ypatumus; b) Taikant kokybinius tyrimo metodus, identifikuoti socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus asmenų nuomonės aspektus, išryškinant pagrindinius iššūkius įsitraukiant gyventojui į globos namų bendruomenę; c) Taikant kokybinius tyrimo metodus, atskleisti socialinių darbuotojų organizuojamas veiklas padedančias įsitraukti į globos namų bendruomenę senyvo amžiaus asmenims; d) Remiantis empiriniais tyrimo duomenimis, pateikti socialinių darbuotojų, dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis, įsitraukimo į globos namų bendruomenę, socialinių paslaugų plėtojimo kryptis.

Tyrimas atliktas taikant šiuos metodus: Mokslinės literatūros analizė, siekiant išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą į globos namų bendruomenę, socialinių darbuotojų nuomonės aspektu bei pačių gyventojų. Empiriniams duomenims surinkti atliktas kokybinis tyrimas. Duomenų rinkimo metodas, pusiau struktūruotas interviu. **Tyrimo dalyvavo:** Kokybiniam tyrimui atlikti naudojama kritinė atranka. Informantas taikoma šie kriterijai: dirba globos namų įstaigoje, socialiniai darbuotojai dirbantys su senyvo amžiaus asmenimis. Apklaunami 8 socialiniai darbuotojai ir 5 globos namų senyvo amžiaus gyventojai.

Svarbiausios empirinio tyrimo išvados: Socialinių darbuotojų požiūriu senyvo amžiaus asmenys gyvenantys globos namuose, dažnai įsitraukia į bendruomenę greičiau ir efektyviau dalyvaudami organizuojamose užimtumo veiklose globos namuose. Taip pat senyvo amžiaus asmenims labai svarbus yra bendravimas ne tik su socialiniu darbuotoju, bet ir su kitais gyventojais globos namuose. Apklausiant globos namų gyventojus išryškėjo, kad asmenys įsitraukia į globos namų bendruomenę sunkiai dėl to, kad savo namuose dažnai būdavo vieniši, nori savo erdvės, poilsio, dažnai jaučiasi pavargę, neįsitraukia į globos namų organizuojamas veiklas.

Esminiai žodžiai: Socialinis darbas, senyvo amžiaus asmuo, globos namų bendruomenė, įsitraukimas, socialinis darbuotojas, socialinė aplinka.

Master's thesis summary

The master's thesis analyzes the involvement of elderly people in the nursing home community. In order to substantiate the research problem, **problematic questions:** What aspects do elderly people face when getting involved in the life of the nursing home community? How does a social worker help seniors integrate into the nursing home community? How does the involvement of care home residents in Lithuania and Ukraine differ and what is the difference?

Thesis aim - To analyze the process of inclusion of elderly persons in the care home community. To achieve the aim of the study, **the tasks of the thesis are:** a) Using the method of theoretical analysis to reveal the peculiarities of the processes of providing social services of nursing homes working with elderly persons in Lithuania and Ukraine; b) By applying qualitative research methods, to identify aspects of the opinion of social workers and elderly persons, highlighting the main challenges in the resident's involvement in the nursing home community; c) By applying qualitative research methods, reveal the activities organized by social workers that help the elderly to get involved in the nursing home community; d) Based on the empirical data of the research, the directions for the development of social services of social workers working with the elderly, involvement in the nursing home community, are presented.

The research methods chosen for the study: theoretical analysis and semi-structured interviews. Qualitative content analysis was used to analyse the data. **Participants:** 8 social workers and 5 elderly residents of nursing homes are interviewed.

Key findings of the empirical study: revealed the processes of involvement of nursing home residents in the community. From the point of view of social workers, elderly people living in nursing homes are often slow to get involved in the community. They are often withdrawn, do not want to get involved in the activities organized by the nursing home, and have little communication with other residents of the nursing home community. Relatives of care home residents claim that it is very difficult for their loved ones to get involved in a new environment, in a care home. When interviewing the residents of the nursing home, it became clear that people join the nursing home community with difficulty because they were often lonely at home, they want their own space, rest, they often feel tired, they do not get involved in the activities organized by the nursing home.

Key words: Social work, elderly person, nursing home community, involvement, social worker, social environment.

Ivadas

Problema ir tyrimo aktualumas. Visuomenė sparčiai keičiasi, vis auga senyvo amžiaus asmenų skaičius šiandieniniame pasaulyje. Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2022), 2021 metais senyvo amžiaus asmenų skaičius Lietuvos Respublikos teritorijoje – 689 417 asmenys, o 2022 metų pradžioje fiksuoti – 871 584. Dažnai sulaukę garbingo amžiaus asmenys dėl sveikatos būklės ar tiesiog nebegalintys pasirūpinti savimi turi pakeisti ne tik savo gyvenamąją vietą, bet ir įpročius, veiklas. Artimieji, tai matydami pradeda domėtis ir ieškoti socialinių paslaugų, kurios užtikrina senyvo amžiaus asmenims visapusišką priežiūrą, geresnę ateitį bei saugumą. Globos namų įstaigos šiandieniniame gyvenime yra labai pažengusios ir teikia įvairias socialines paslaugas, pradedant nuo informavimo, baigiant įvairiausiais sociokultūriniais renginiais. Socialinių paslaugų poreikis bei senyvo amžiaus asmenų skaičius socialinės globos įstaigose kasmet labai didėja. 2017 metais, Lietuvoje veikiančios socialinės globos įstaigos – 125, 2021 metais – 143. 2017 metais socialinės globos įstaigose gyveno 3638 senyvo amžiaus asmenys, o 2021 metais – 3791 asmuo. Statistikoje galime matyti, kad paslaugų poreikis senyvo amžiaus asmenims labai reikalinga, o tokių paslaugų suteikimas padeda asmenims spręsti iškilusias problemas bei gerina senyvo amžiaus asmenų gyvenimo kokybę ir jų pačių gerovę. Kaip teigiama Lewinson (2014) tyrime, vyresnio amžiaus žmonės, kuriems tenka apsigyventi globos namuose, patiria iššūkius, kai reikia palikti savo gimtuosius namus ir apsigyventi naujoje aplinkoje, tarp bendruomenės, globos namuose.

Biologiniai senėjimo pokyčiai žmogaus organizme vyksta labai skirtingai, tačiau susiduriama ir su psichologiniais pokyčiais. Psichologiniai aspektai: pažinimo funkcijos, intelektiniai gebėjimai, socialinis elgesys, nulemia vyresnio amžiaus žmogaus mintis ir veiklą (cit. Allison, Keller, 2012). Kartais senyvo amžiaus asmenims labai greitai pasireiškia senėjimo procesai, kai silpsta klausa, regėjimas, nebegali savimi pasirūpinti ir tokiems asmenims labai reikalinga priežiūra, artimųjų nuolatinė priežiūra ar socialinės įstaigos poreikis.

Siekiant, kad socialinis darbas būtų efektyvus bei įtraukiant senyvo amžiaus asmenis atvykstančius gyventi į globos namų įstaigą, svarbu socialiniam darbuotojui užmegzti kuo geresnį ryšį su gyventoju. Erber (2005) teigia, kad problemų atsiradimas ir jų sėkmingas sprendimas, asmens įsitraukimas į globos namų bendruomenę, kartais priklauso ir nuo tikslingo, atsakingo bei aktyvaus socialinio darbo globos namuose. Senyvo amžiaus asmenims dažnai labai sunku palikti savo gimtuosius namus ir atvykstant į globos namų įstaigą, asmuo turėtų jausti visapusišką pagalbą iš darbuotojų, pasitikėti jais ir visada palaikyti ryšį su artimu žmogumi, nes tai asmeniui suteiktų greitesnį įsitraukimą prie būsimos aplinkos. Gudžinskienė ir Mačiuikienė (2011) vertino globos namuose gyvenančių senyvo amžiaus asmenų, gaunamas socialines paslaugas, jų poreikį. Autorės

Mikulionienė (2011), Liobikienė (2010), Augutienė ir kt. (2010) nagrinėjo senyvo amžiaus asmenų emocijas bei jausmus, kaip keičiasi jų gyvenimo būdas, statusas visuomenėje. Orlova, Gruževskis, (2014) nagrinėjo globos namų įstaigoje gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksnius. Užsienio autoriai savo pastebėjimus ir dėmesį skiria globos namuose gyvenančių asmenų poreikių aprašymams (Roszman 2014).

Senyvo amžiaus asmenų apsisprendimas gyventi globos namų įstaigoje labai palengvina artimiesiems, kurie taip dažnai negali skirti laiko senam žmogui, kuriam to labai jau reikia. Globos namų įstaigoje dirbančių socialinių darbuotojų patirtis socialiniame darbe labai svarbi dirbant su senyvo amžiaus asmenimis. Kadangi senyvo amžiaus asmenys palike savo gimtuosius namus gali sunkiai įsitraukti į naują aplinką ir bendruomenę. Hobart (2002) nuomone, socialinis darbuotojas, vienas iš svarbiausių asmenų dirbančių globos namuose, kuris atlieka ne vieną vaidmenį savo darbe. Socialinio darbuotojo vaidmenį galime apibūdinti, kaip tarpininką su kitomis įstaigomis dėl gyventojų, nuolatinis bendravimo palaikymas su klientu. Geri tarpusavio santykiai tarp gyventojų ir socialinio darbuotojo, galima suprasti socialinio darbo bei socialinių paslaugų svarba šiandieniniame gyvenime. Pasak Baršauskienės ir Janulevičienės (1999), sukurti geresni tarpusavio santykiai su klientu ir darbuotoju, padeda ne tik darbuotojui būti produktyviu ir tinkamai bei kokybiškai teikti paslaugas, bet ir klientas būna patenkintas kokybiškai teikiamomis paslaugomis ir tinkamai išsprendžiamos problemos. O ypač svarbu atrasti tą ryšį tarp senyvo amžiaus asmens atvykusio gyventi į globos namų įstaigą ir socialini darbuotojo, kadangi asmeniui ir taip sunkus gyvenimo etapas, paliekant savo namus. Kiekvienas socialinis darbuotojas, turi pasižymėti gerais socialiniais įgūdžiais, kad prieiti prie kiekvieno asmens, kuriam reikalinga pagalba. Tik tada jis sėkmingai įveiks ir išspręs daugelį situacijų (Koren, Doron, 2008).

Šiomis dienomis žinant Ukrainos situacija, labai liūdna ir apmaudu, kokia neviltingą ir stresą gali išgyventi globos namuose esantys senjorai Ukrainoje. Valstybinių slaugos namų statistikos duomenimis Ukrainoje yra 96 dideli pensionai taip pat 332 stacionariniai skyriai, kuriuose apsigyvena senyvo amžiaus asmenys. Tokiu atveju galima tik numanyti, koks didelis poreikis yra tokių globos namų, vykstant karo sąlygoms. Lietuvos senjorai žinantys kokia situacija Ukrainoje prisijungė ir dalyvavo projekte „Daugiau šilumos Ukrainai“, kurio metu senjorai gyvenantys globos namuose mezgė šiltas kojines ukrainiečiams, tai tik įrodymas, kad mūsų senjorai nelieka abejingi ir savo laisvalaikį skiria gražiems ketinimams bei nors maža dalimi prisideda prie pagalbos Ukrainai.

Nagrinėjant Ukrainos mokslinę literatūrą labai pasigendama mokslinių tyrimų, kurie tirtų senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą į globos namų bendruomenę. Ukrainoje teikiama socialinė pagalba laikantis Ukrainos teisės aktų, kuriuos tvirtina Aukščiausioji Rada (Милькова, 2004). Ukrainoje priimti teisės aktai, reglamentuojantys socialinio darbo specifiką, socialinę apsaugą ir

pagyvenusių žmonių socialinę apsaugą. Ivanova (2023), analizavo socialinio darbo aspektus dirbant su senyvo amžiaus asmenimis globos namuose.

Pastebima, kad senyvo amžiaus asmenų įtraukti į globos namų bendruomenę yra nagrinėjama daugeliu aspektu, bet dažniausiai analizuojama socialinių darbuotojų nuomonę, kurie dirba su senyvo amžiaus asmenimis, tačiau pasigendama pačių senyvo amžiaus asmenų nuomonės nagrinėjimo, koks jų pačių požiūris ir kokie procesai vyksta kol asmenys įsitraukia į globos namų bendruomenę.

Probleminiai tyrimo klausimai: Su kokiais aspektais susiduria senyvo amžiaus asmenys įsitraukiant į globos namų bendruomenės gyvenimą? Kaip socialinis darbuotojas padeda senyvo amžiaus asmenims įsitraukti į globos namų bendruomenę? Kaip vyksta ir kuo skiriasi globos namų gyventojų įsitraukimas Lietuvoje bei Ukrainoje?

Tyrimo objektas: Senyvo amžiaus asmenų įtraukties proceso į globos namų bendruomenę analizė: socialinio darbuotojo nuomonės aspektas.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti senyvo amžiaus asmenų įtraukties į globos namų bendruomenę procesą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Taikant teorinės analizės metodą atskleisti, globos namų dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis socialinių paslaugų teikimo Lietuvoje ir Ukrainoje procesų ypatumus;
2. Taikant kokybinius tyrimo metodus, identifikuoti socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus asmenų nuomonės aspektus, išryškinant pagrindinius iššūkius įsitraukiant gyventojui į globos namų bendruomenę;
3. Taikant kokybinius tyrimo metodus, atskleisti socialinių darbuotojų organizuojamas veiklas padedančias įsitraukti į globos namų bendruomenę senyvo amžiaus asmenims;
4. Remiantis empiriniais tyrimo duomenimis, pateikti socialinių darbuotojų, dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis, įsitraukimo į globos namų bendruomenę, socialinių paslaugų plėtojimo kryptis.

Tyrimo metodologija ir metodai: Atliekant magistro darbo tyrimą yra remiamasi socialinio konstruktyvizmo ir sistemų teorijomis. Sistemine analize leidžia tirti ir modeliuoti kompleksinius reiškinius bei sistemas, kaip galima padėti žmogui, suteikti socialines paslaugas kokybiškai, organizuoti socialinį darbą (Vaicekauskienė, 2009).

Atliekant tyrimą pasirinkti ir taikyti skirtingi **tyrimo metodai:** Mokslinės literatūros analizė, siekiant išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą į globos namų bendruomenę, socialinių darbuotojų nuomonės aspektu bei pačių gyventojų. Empiriniams duomenims surinkti atliktas kokybinis tyrimas. Duomenų rinkimo metodas, pusiau struktūruotas interviu.

Tyrimo dalyviai: Kokybiniam tyrimui atlikti naudojama kritinė atranka. Informantams taikoma šie kriterijai: dirba globos namų įstaigoje, ne mažesnė nei metų patirtis socialiniame darbe, socialiniai darbuotojai dirbantys su senyvo amžiaus asmenimis. Kokybiniame tyrime apklausiami 8 socialiniai darbuotojai ir 5 globos namų senyvo amžiaus gyventojai.

1 skyrius. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ ĮTRAUKTIES PROCESO Į GLOBOS NAMŲ BENDRUOMENĘ TEORINĖ ANALIZĖ

1.1 Senatvės samprata ir visuomenės senėjimo tendencijos

Senatvė yra natūralus gyvenimo etapas, kurio dažniausiai mes visi nepajaučiame kaip greitai jis ateina. Senatvės vieni laukiame dėl užtarnauto poilsio ir laisvo laiko, kiti tiesiog jos bijome, bijome etapo, kai gyvenimas atrodo sustos, bus nebereikšmingas ir liūdnas. Remiantis pasaulinės sveikatos organizacijos informacija, suaugusio žmogaus gyvenimo etapai: pagyvenusieji yra laikomi žmonės nuo 60 iki 74 metų, senyvo amžiaus asmenys nuo 75 iki 90 metų, o asmenys sulaukia daugiau kaip 90 metų yra laikomi ilgaamžiais. Daromos prognozės, jog Lietuvoje 2030 m. pradžioje sudarys 28,9 proc. sudarys vyresnio amžiaus žmonės. Remiantis ES statistikos tarnybos išvadomis, numatoma, kad Lietuvos gyventojai ir toliau sparčiai sens. Prognozuojama, kad Lietuvoje 2060 m. pradžioje bus 37 proc. gyventojų, kurių amžius sieks 60 metų ar net vyresni.

Senatvės samprata nagrinėjo nemažai autorių. Sociologai ir demografai tyrė, išryškinant ir asmens pagrindinius senėjimo reiškinius, išvaizdos pokyčius bei su kokiomis problemomis susiduria senyvo amžiaus asmenys. Autorius Daatland (2005) senatvę įvardino, kaip viena iš nepaprastai baisių etapų. Llewellyn ir Agu (2011) nurodo, kad pačios senatvės nereikėtų bijoti, kadangi žmogus sensta nuo pat atsiradimo šiame pasaulyje. Pasak autoriaus Lemme (2003) žmonės sensta skirtingai, tiek psichologiniu atžvilgiu tiek fizinė išvaizda. Tačiau Furst (1999) pabrėžia, jog senėjimui didelę įtaką daro pačio asmens prieš tai gyvenimo būdas: išsilavinimas, profesija, artimieji, bendravimo kultūra, pajamos ir pats gyvenimo stilius. Labai skirtingai žmonės sensta, kadangi vieni yra labai aktyvus senatvėje, kiti pasyvesni, vieni nusiteikę optimistiškai, kiti labai nuliūde, viskuo nepatenkinti.

Senatvės etapas yra apibūdinamas kaip vėlyva branda, kurioje atpažinti galime nemažai socialinių, psichologinių ir biologinių pasikeitimų. Senatvėje pasikeičia ir pačio asmens išvaizda, lėtėję veiksmai, sunku greitai atlikti paprastus veiksmus, mažėja galimybės, sunku prisitaikyti prie įvairiausių greitai kintančių technologijų, silpnėja atmintis, fizinė jėga. Senstant visi pasikeitimai nekelia didelės įtakos gyvybei, bet daro neigiamą įtaką asmens socialiniam gyvenimui visuomenėje, tad svarbu žinoti, kad įvairūs veiksniai, pavyzdžiui, gyvenimo būdas ar supanti aplinka, gali paskatinti arba sušvelninti šiuos pokyčius (cit. Kolling, Knopf, 2014).

„Senėjimas - tai amžiaus sąlygojamas procesas, galiausiai sukeliantis sveiko organizmo nesugebėjimą reaguoti i išorinius veiksnius ir susijęs su mirtingumo tikimybes didėjimu” (cit. Lesauskaitė, Macijauskienė, 2004). Taip pat dažnai galima išgirsti, kad senatvė apibūdinama kaip senėjimu, kuris pakeičia mūsų įprastinį gyvenimą. Mokslininkai išskiria pagrindinius procesus

sulaukus garbingo amžiaus: sulėtėjęs suvokimas, suprastėjusi atmintis, reakcija, užmaršumas, nesugebėjimas susikoncentruoti (cit. Stepukonis, Puodžienė, 2009). Senstant asmeniui taip pat pasikeičia socialiniai ryšiai visuomenėje. Kartais asmenys senatvėje mažiau praleidžia laiko bendruomenėje, dažnai įpranta būti vieniši ir tuo pagrindu jiems sunku būti bendruomenėje. Sulaukus garbingo amžiaus, asmenys ne tik pakeičia požiūrį į save, bet pasikeičia ir jų santykiai su kitais t.y. artimaisiais, šeima. Senatvė dažnai suvokiama, kaip socialiniai pokyčiai (Mockus, Žukaitė, 2012).

Apibendrinant galima teigti, kad senatvės samprata yra labai skirtingai apibūdinama, bet tuo pačiu sieja ir panašumai. Senatvėje vyksta daug pokyčių, tiek asmeniniame gyvenime, tiek dalyvavimas visuomeniniame gyvenime. Senatvės etapu, vieni džiaugiasi, kiti sunkiai priima, tiek emociškai tiek fiziškai. Pagal mokslinių šaltinių analizę, galima daryti prielaidą jog visi asmenys yra skirtingi, skirtingai priima šį etapą, pokyčius.

1.2 Senyvo amžiaus asmenų persikėlimas į globos namų bendruomenę

Gyvename tokia pasaulyje kuriame senatvė nėra išvengiama. Dažnai būdami jauni net nesusimąstome apie senatvę ir jos gerovę ateityje. Anot Kuzmickienės (cit. Žukauskienė, 2007) „senėjimas yra natūralus ir neišvengiamas procesas, kuris pasižymi fiziologiniais, psichologiniais bei socialiniais ypatumais“. Išėjus į pensiją, sulaukus garbingo amžiaus, asmens aktyvumas sumažėja ir daugeliui asmenų aktyvus gyvenimo būdas būna iššūkiu. Dažnai senyvo amžiaus asmenų gyvenimo būdas priklauso nuo jo aktyvumo, pajamų ir kt. Šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame sparčiai auga technologijos senyvo amžiaus asmenims yra sunku integruotis, kadangi susiduria su neigiamais ar net susiformavusiais stereotipais. Apskritai senyvo amžiaus asmenims sunku pakeisti aplinką, įsisavinti naujas žinias, įprasti prie įvairių pasikeitimų jo gyvenime, o ypač sunku tiems, kurių fizinė ar psichologinė sveikata yra pablogėjusi. Pasak Giddens (2001), pagrindiniai senyvo amžiaus asmenų rūpesčiai - kaip išsaugoti savarankiškumą, nepriklausomybę, gebėjimą visapusiškai dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir pasirūpinti savimi. Senyvo amžiaus žmonės labai skiriasi pagal savo gyvenimo būdą, finansinę nepriklausomybę ir galimybę jausti emocinę bei sveikatos paramą. Ypač svarbu senyvo amžiaus asmeniui jausti artimųjų palaikymą, suprasti, kad asmuo nėra vienas.

Senatvė yra iššūkis, prie kurio turi įprasti ir prisitaikyti prie esamos padėties. Pasak Žukauskienės (2017), senatvė pasižymi įvairiausiomis aplinkybėmis, bet pirmiausia priklauso nuo pačio savęs priėmimo, toliau seka, pačio gyvenimo būdo ir kokybės santykis. Senatvė labai priklauso nuo gyvenimo kokybės ir būtent ta kokybė įtakoja senyvo amžiaus asmens gyvenimą, jo savivertę ir aktyvumą. Anot Ruževičiaus (2013) gyvenimo kokybei įtakos turi žmogaus dvasinė, fizinė ir sveikatos būklė, socialinis ryšys, nepriklausomumo lygis su aplinka ir daugelis kitų

veiksnių. Sąmoningumas ir suvokimas, kad senėjimas yra natūralus ir džiaugsmingas, yra svetimi dalykai mūsų eiliniams tautiečiams. Pasak Ruževičiaus (2013) senyvo amžiaus asmenų gyvenimo aplinkybės ir sąlygos gali įtakoti jo ateitį, todėl dažnai asmenys susimąsto, tik vėlesniame gyvenimo etape, kad savo gyvenimą galėjo gyventi kitaip ir savo laiką leisti efektyviau ir prasmingiau. Pagrindiniai žmogaus gyvenimo veiksniai, kurie gali lemti asmens ateitį sulaukus senatvės: finansai, būstas, užimtumas, dalyvavimas visuomenėje, bendruomenėje, socialinė padėtis, išsilavinimas, sveikata, emocinė ir psichologinė būseną, ryšys su artimaisiais, socialinė aplinka ir kt.

Senėjimo procesas pasireiškia kaip energijos trūkumu, sveikatos problemomis, negalia, bloga savijauta, sumažėja galimybės pasirūpinti savimi, savarankiškai atlikti tam tikrus veiksmus ir kt. Kai viena iš proceso dalių labai išryškėja tampa rimta problema pačiam asmeniui ir jų artimiesiems, tenka ieškoti galimybių kaip palengvinti gyvenimo kokybę ir prailginti gyvenimo trukmę bei savarankiškumą padedant kitam asmeniui. Kiekvienam senyvo amžiaus asmeniui labai sunku susitaikyti su ta mintimi, kad negali pasirūpinti savimi, jam reikalinga pagalba ar net persikėlimas į socialinę įstaigą, kurioje asmuo būtų prižiūrimas. Jam sunku susitaikyti, kad reikės palikti savo gimtuosius namus, kuriuose praleido visą savo gyvenimą galbūt, kur yra pratęs prie savo rutinos, prie savo aplinkos, kur nereikia taikytis nei prie nieko. Senyvo amžiaus asmenys dažnai nesusimąsto, kad jiems jų toks patogus gyvenimas yra apsunkinamas artimiesiems, kurie pergyvena dėl asmenų, kuriems jau pastebi sunku gyventi vieniems. Pasak autorės Orlovos (2014), kad žmogaus gyvenimo kokybės svarbiausias įvertinimo veiksnys yra jo gyvenamoji aplinka, kurioje jis praleidžia savo gyvenimo akimirkas. Labai svarbu senatvėje gyventi patogiai, nes kiekviena smulkmena gali įtakoti jo gyvenimo kokybei. Sunkumai gali būti tokie kaip namų slenkščiai, statūs, aukšti laiptai, sunkiai pasiekiami namai asmens gyvenamoji vieta, žiemos metu, toli parduotuvė, gydymo įstaiga, visi šie dalykai sunkina senyvo amžiaus asmens gyvenimą ir pasirūpinti savimi vis sunkiau sulaukus brandaus senatvės amžiaus.

Senyvo amžiaus asmuo, kaip nurodo Čepėnaitė (2008), šiuolaikiniame pasaulyje užima įvairų vaidmenį. Šiandien išplėtotos paslaugos, pailgėjusi žmonių gyvenimo trukmė, kiti faktoriai turi įtakos, kad senyvo amžiaus asmuo, gyvendamas bendruomenėje, gali išlikti ilgiau aktyvus. Galima pastebėti, kad žmonių skaičius auga, kurie dažnai pagalvoja jog senatvėje nori gauti visas būtinas socialines paslaugas, dėl to didėja socialinių ir slaugos paslaugų namuose poreikis tai pat didėja ir globos namų poreikis. Valstybės susiduria su vis didesniu iššūkiu vyresnio amžiaus asmenų skaičiaus didėjimu ir jų poreikių atlietimu (cit. Hanratty, Lawson, Holmes 2012). Keičiantis šeimos tradicijoms, didėjant emigracijai, pastebima, kad daug senų, neįgalių žmonių gyvena vieni, todėl senyvo amžiaus asmenims saugiau gyventi yra įstaigoje, kurioje tinkamai asmeniui gali pasirūpinti ir stebėti.

Socialinės paslaugos yra orientuotos į individualius asmens poreikius. Senyvo amžiaus asmenims socialinės paslaugos turi įvairiausių tipų ir rūšių – jos teikiamos įvairioje aplinkoje: klientų namuose, dienos centruose, stacionariose globos įstaigose ir kitose institucijose. Teikiant socialinės paslaugas socialinis darbuotojas sąveikauja su klientu. Socialinių paslaugų tikslas – kuo kokybiškiau suteikti paslaugas klientui, siekti pokyčių ir gerovės asmeniui. Socialinės paslaugos yra teikiamos tiek individualiai, tiek grupėmis ar bendruomenei (Kaminskienė, 2011). Anot Lukamskienės, Budėjienės (2012), visuomenės senėjimo kontekste socialinių paslaugų teikėjams yra formuluojami du pagrindiniai tikslai:

- organizuoti ir suteikti kuo kokybiškesnes socialines paslaugas vyresnio amžiaus asmenims, kurios padėtų palaikyti asmens savarankiškumą, socialinį ir fizinį aktyvumą;
- Vyresnio amžiaus asmenims teikti ir organizuoti savipagalbos paslaugas, kurios įtrauktų pačius asmenis, sprendžiant problemas.

Svarbu paminėti, jog labai daug yra įvairiausių įsikūrusių bendruomenių, kurios padeda senyvo amžiaus asmenims nesijausti vienišiams ir būti bendruomenėje, kurioje gali jaustis laisvai ir pasitikėti savo bendraminčiais. Bendruomeninių socialinių paslaugų plėtojimas taip pat skatina ir palaiko vyresnio amžiaus žmonių aktyvumą bei padeda išlaikyti tarpusavio ryšius, mažina socialinę atskirtį. (cit. Lukamskienė, Budėjienė 2012). Anot Jungers (2010), senyvo amžiaus asmenų persikėlimo į globos namų įstaigą priežastys priklauso nuo jų gyvenimo aplinkos, dėl sveikatos sutrikimų bei kartais jų pačių noras gyventi bendruomenėje, o ne namuose kur jautęsi vieniši. Anot Rossen ir Knafl (2003) supratimas priimant sprendimą persikelti į globos namų bendruomenę yra vieni iš svarbiausių dalykų, darančių įtaką senyvo amžiaus asmens išitraukimui ir sėkmei lemiančių jo tolesnį pasitenkinimą gyvenimu ir nauja aplinka globos namų įstaigos bendruomenėje. Senyvo amžiaus asmenys dažnai ne patys savarankiškai priima sprendimą persikelti, tai daugiau įtakos turi jų artimieji, jog asmeniui taip bus geriau, todėl toks sprendimas gali apsunkinti asmens išitraukimą į globos namų bendruomenę. Asmuo gali visiškai vengti bendravimo su kitais globos namų gyventojais, būti pasyvus, nedalyvauti užsiėmimuose ar net užsidaryti savyje, emociškai. Dėl šių priežasčių labai svarbi globos namų socialinio darbuotojo pagalba, emociškai išgyvenantiems šį etapą senyvo amžiaus asmenims.

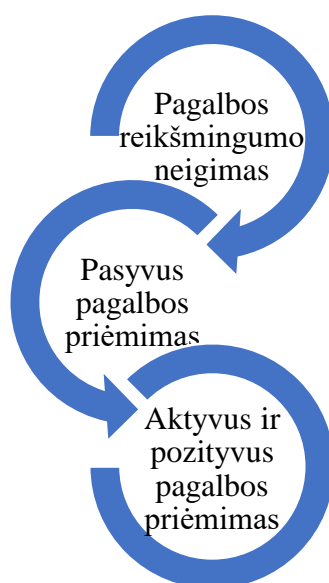
Apibendrinant galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenims šiais laikais yra sunku priimti apsisprendimą gyventi globos namuose, kadangi dažniausiai yra susidarę nuomonę iš anksto apie įstaigą, įsivaizduoja, kad tai vieta, kurioje jie nesugebės gyventi ir džiaugtis dienomis, kaip savo namuose įprastai. Senyvo amžiaus asmenims tik artimųjų pokalbiai apie įstaigą padeda apsispręsti ir įsitikinti, kad įstaigoje asmenys turės visapusišką priežiūrą bei nuolatinius ir

įvairius užsiemimus globos namų bendruomenėje. Labai retas atvejis, kai pats senyvo amžiaus asmuo supranta, kad savimi pasirūpinti nebegali ir atsiranda vis didesnis poreikis kitų asmenų pagalbos. Senyvo amžiaus asmenys visada stengiasi visiems įrodyti, kad jie gali savimi pasirūpinti ir savarankiškai gyventi, bet neįvertina, tai, kad jų sveikata vis gali pablogėti, dėl to labai svarbu pačių artimųjų pokalbiai su asmeniu ir įtikinti, kad globos namų įstaigoje jie galės ne tik būti savarankiški, bet ir prireikus pagalbos ją gauti visapusiškai.

1.3 Socialinio darbuotojo santykis su senyvo amžiaus asmenų įsitraukimu į globos namų bendruomenę procesą

Senyvo amžiaus asmenims labai svarbu yra jaustis reikalingu, bendrauti su kitais, dalintis savo išvalgomis ar tiesiog išsipasakoti, svarbu neprarasti įgūdžių ir juos vis lavinti, ilgiau išlikti savarankišku. Ypatingai svarbu gyvenant socialinės globos namuose, nes visiškai keičiasi visas gyvenimo būdas, atsiranda naujos patirtys, nauji pokyčiai, asmenys priklauso bendruomenėje (Žalimienė 2005). Socialinis darbas globos namų įstaigoje reikalauja daug dėmesio ir tolerancijos senyvo amžiaus asmenims, kurie serga ar yra neįgalūs. Šis darbas reikalauja labai daug kantrybės, rūpestingumo, pasiaukojimo kliento gerovei. Šis darbas verčia susimąstyti, gerbti ir nemažai bendrauti su įstaigoje gyvenančiais asmenimis, kuriems labai reikia to nuoširdaus ir individualaus bendravimo ir dėmesio. Ivanauskienės (2004) teigimu, globos namų įstaigoje gyvenantys senyvo amžiaus asmenys yra tokie, kuriems trūksta įvairių socialinių įgūdžių, jie įpratę prie savo rutinos, jiems kartais trūksta žinių, bendravimo, todėl apsigyvenus įstaigoje jiems sunku yra įsitraukti į bendruomenę.

Pasak Orlovos (2014), socialinės globos namuose vyrauja keletas pagalbos priėmimo modelių (žiūrėti pav. 1)

pav. 1 Socialinės globos namų pagalbos priėmimo modeliai pagal Orlovą (2014)

Globos namuose organizuojamos įvairios užimtumo veiklos, pagal jas gali spręsti koks globos namų gyventojas ir kas jam patinka bei pagal tai įvertinama, koks buvo gyvenimo būdas ir stilius. Socialinis darbuotojas globos namų įstaigoje organizuoja įvairias užimtumo veiklas, renginius, dirba su kiekvienu senyvo amžiaus asmeniu individualiai, taip pat organizuoja ir grupines veiklas stengiasi, kad senyvo amžiaus asmenys galėtų greičiau įsitraukti į bendruomenę ir save realizuoti. Dažniausiai, tai yra ilgas procesas, kol senyvo amžiaus asmuo apsipranta bendruomenėje ir gali jaustis laisvai ir nebijoti išreikšti save. Socialinis darbuotojas turi atlikti labai svarbų ir reikšmingą vaidmenį socialinės globos namuose. Senyvo amžiaus asmenys yra labiau pažeidžiami visuomenėje, todėl jiems labai svarbus yra artimųjų ar kito asmens palaikymas, jo naujame gyvenimo etape (Gustaitienė, Banevičienė 2014). Tik kito asmens ar artimo asmens dėka senyvo amžiaus asmenys gali prisitaikyti prie naujos aplinkos, labiau pasitikėti savimi ir pasitikėti įstaigoje dirbančiais darbuotojais. Tai padeda lengviau įveikti įsitraukimo procesą globos namų bendruomenėje. Socialinės globos namų įstaigos darbuotojai visada yra pasirengia padėti senyvo amžiaus asmeniui, siekti jo gerovės bei sudaryti tokia aplinką, kad asmuo atvykęs gyventi į globos namų įstaigą jaustųsi laisvai. Pasak Žalimienės (2005), socialinio darbuotojo asmeninės savybės yra vienas iš svarbiausių aspektų socialiniame darbe. Teigiamas požiūris į vyresnio amžiaus asmenis, tolerancija, empatija, nuoširdumas, geranoriškumas, pagarbos jausmas visos šios savybės padeda socialiniams darbuotojams atlikti atsakingai savo darbą, siekiant kito asmens gerovės. Asmenys kurie dirba socialinį darbą ir pasižymi tokiomis savybėmis, globos namų gyventojai gali jaustis pasitikintys, saugūs bei nejausti žmogaus teisių bei orumo pažeidimų, diskriminacijos.

Socialinių paslaugų poreikį senyvo amžiaus asmenims galima geriausiai matyti globos namų įstaigose, kur dirba didelė komanda, siekiant išspręsti senyvo amžiaus asmenų problemas bei palaikyti jų savarankiškumą. Teikiant socialines paslaugas senyvo amžiaus asmenims, ypač ilgalaikės socialinės globos įstaigose yra laikomasi plano ir nustatytų principų, Išskiriami bendrieji socialinio darbo ir socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims principai (pgl. Žalimienė, 2005):

- Orumas. Senyvo amžiaus asmuo atvykęs gyventi į globos namų įstaigą yra sutinkamas su pagarba ir orumu.
- Privatumas. Senyvo amžiaus asmenys turi savo erdvę ir sudarytos sąlygos kuo daugiau išlikti savarankiškesniu.
- Nepriklausomumas. Teikiama socialinė pagalba senyvo amžiaus asmenims ir stengiamasi, kad asmuo būtų savarankiškesnis.
- Dalyvavimas. Senyvo amžiaus asmens dalyvauja globos namų įstaigos bendruomenėje, reiškia norus ir pageidavimus, pasiūlymus.

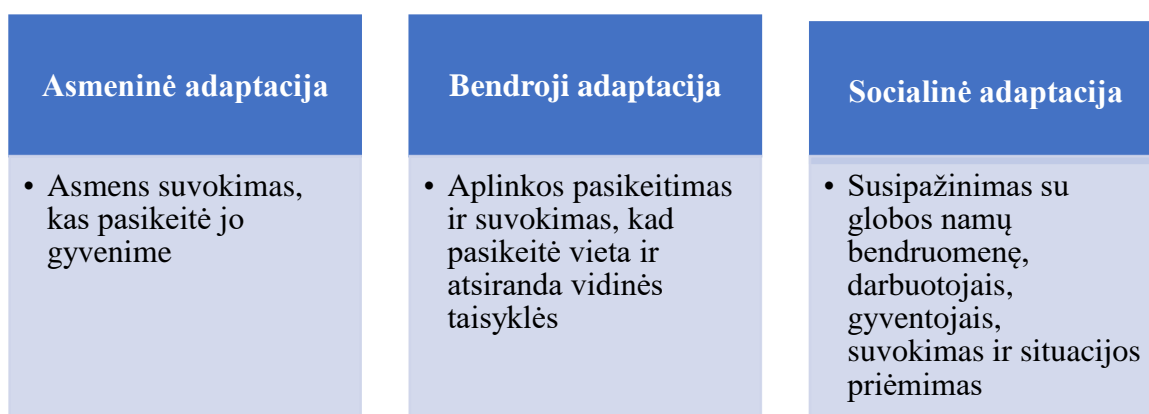
- Pasirinkimo laisvė. Senyvo amžiaus asmenys turi teisę į politinę, religinę laisvę, išreikšti savo nuomonę.
- Teisių užtikrinimas. Užtikrinamos teisės ir pareigos senyvo amžiaus asmenims.
- Saugumas. Fizinis, psichologinis ir ekonominis saugumo pojūtis.
- Saviraiška. Galimybė pasirinkti ir dalyvauti įvairiuose renginiuose, užimtumo veiklose.
- Aprūpinimas. Visiškas fiziologinių poreikių tenkinimas, materialinis aprūpinimas.

Apibendrinant galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenys atvykdami gyventi į globos namus pirmiausia susipažįsta su socialiniu darbuotoju, kuris ir padeda įsitraukti į globos namų bendruomenę. Socialinis darbuotojas globos namuose yra nepaprastai svarbus ir reikalingas, kadangi senyvo amžiaus asmenys jo dėka, gali greičiau įsitraukti į veiklas, susipažinti su kitais gyventojais bei visada esant poreikiui kreiptis pagalbos bei kartu siekti išsikeltų tikslų. Senyvo amžiaus asmenims globos namuose yra teikiamos įvairiausios užimtumo veiklos, individualūs užsiėmimai, ekskursijos, rengiamos šventės, parodos. Globos namuose laikomasi socialinio darbo etikos kodekso bei principų, tokių kaip orumas, dalyvavimas, teisių užtikrinimas, saviraiška, saugumas ir kt. Socialinis darbuotojas senyvo amžiaus asmenims ne tik padeda įsitraukti į bendruomenę, bet ir siekia kuo artimesnio bendravimo, kad asmuo galėtų jaustis drąsiai ir suprasti, kad visada gali kreiptis.

1.4 Senyvo amžiaus asmenų įsitraukiant į globos namų bendruomenę svarbiausi aspektai

Sulaukus garbingo amžiaus asmenys susiduria su pokyčiu, tai padidėjusiu laisvu laiku, dėl kurio asmenys turi išmokti planuoti savo laiką, kad nesustoti ir stengtis išlikti kuo ilgiau aktyvesniu. Kai senyvo amžiaus asmuo prisitaiko prie savo naujo gyvenimo etapo, padidėjusio laisvo laiko kiekio, vieniems teikia džiaugsmą, kitiems tai yra psichologiškai sunkus etapas. Globos namuose praleistas kokybiškas laikas yra svarbus veiksnys pasikeitus senyvo amžiaus asmens gyvenamajai aplinkai bei susiduriant su kitais gyvenimo pokyčiais. Prisitaikymas įsitraukiant į globos namų bendruomenę yra gana individualus. Kiekvienas senyvo amžiaus asmuo skirtingai išgyvena pokyčius savo gyvenime. Persikeliant gyventi į globos namus senyvo amžiaus asmenys patiria nemažai pokyčių – kita nematyta nauja aplinka, žmonės, numatytos taisyklės, namų ilgesys ir kt. Dažnai senyvo amžiaus asmenys persikėlę gyventi į globos namus jaučiasi prastai, ne dėl to, kad įstaigoje prastos sąlygos ar griežtos vidaus tvarkos taisyklės, bet dėl ilgesio savo gimtųjų namų, savo aplinkos. Dėl psichologinės būsenos dažnai senyvo amžiaus asmenims įsitraukti į globos namus yra didelis iššūkis, kadangi jiems sunku suvokti, kas atsitiko jų gyvenime

ir koks gyvenimas jų laukia tarp bendruomenės. Poderienė ir Jononytė (2006) išskyrė adaptacijos, įsitraukimo bruožų pripratimą arba prisitaikymą, tris funkcijas (žiūrėti pav. 2).

Pav 2. Adaptacijos, įsitraukimo į bendruomenę funkcijos

Greene (2000) teigimu, globos namuose apsigyvenę senyvo amžiaus asmenys, jų sėkminga adaptacija priklauso nuo jų pačių senėjimo. Senyvo amžiaus asmuo atvykęs gyventi į globos namus dažniausiai būna pasimetęs, išsigandęs, jam reikia ne tik laiko priprasti prie naujos aplinkos, bet ir palaikymo, padrąsinimo ir supratimo, kad tai vieta, kuri siekia tik jo gerovės. Anot Corsini, Wedding (2011), senyvo amžiaus asmenys, pakeitę aplinką, savo namus, išvelgia pavojų savo išgyvenimui, išgyvena psichologinį stresą. Globos namuose apsigyvena įvairių asmenų su skirtingais charakteriais, nuostatomis, savo nuomonę bei kitokiomis išvalgomis. Todėl globos namuose organizuojamos įvairiausios veiklos (muzikos terapija, piešimo terapija, sporto užsiėmimai, rankdarbiai, ekskursijos, švenčių organizavimas ir kt.), kuriose asmenys dalyvaudami gali greičiau apsiprasti su aplinka, atrasti draugų, bendraminčių, taip lengviau įsitraukti į globos namų bendruomenę.

Apibendrinant galima, teigti, kad svarbiausia senyvo amžiaus asmens etapas atvyktus gyventi į globos namus suvokimas, kad asmuo pakeitė aplinką, kuri nuo šiol taps jo namai. Įsitraukimas į globos namų bendruomenę senyvo amžiaus asmeniui yra vienas iš sunkesnių etapų, kadangi visi gyventojai yra skirtingi, kiekvienas vis kitaip supranta situaciją. Svarbu, kad asmuo jaustųsi gerai, pačio asmens nusiteikimas ir drąsa, leis greičiau įsitraukti į globos namų bendruomenę, dalyvauti socialinio darbuotojų organizuojamuose užsiėmimuose bei renginiuose. Per įvairiausias užimtumo veiklas senyvo amžiaus asmenys gali tik labiau sustiprinti ryšį su kitais globos namų gyventojais bei darbuotojais. Senyvo amžiaus asmuo turi pats suprasti, kad įstaigoje yra tam tikros taisyklės ir kad tai yra bendruomenė, kurioje jis niekada nesijaus vienišas.

1.5 Socialinių paslaugų reglamentavimas Lietuvoje ir Ukrainoje: Socialinio darbo senyvo amžiaus asmenų socialinės globos įstaigose ypatumai

Kiekvienais metais auga vis didesnis poreikis globos namų, nuolatinės priežiūros ir slaugos paslaugų senyvo amžiaus žmonėms. Remiantis Eurostato prognozėmis, Lietuvoje visuomenė sensta vis greičiau. Daroma prielaida, kad 2030 m. pradžioje Lietuvoje 28,5 proc. visų gyventojų bus vyresnio amžiaus, todėl neišvengiamai svarbios įstaigos, kurios teikia socialines paslaugas senyvo amžiaus žmonėms. Socialinių paslaugų terminas mums asocijuojasi dažniausiai, kai kalbame apie valstybės visapusišką pagalbą asmeniui, siekiant to asmens gerovės. Senyvo amžiaus asmenims socialinių paslaugų poreikis vertinamas individualiai pagal savarankiškumo lygį. Įvertinama asmens negalia, sutrikimai, socialinė situacija, aplinka, gebėjimai savimi pasirūpinti kasdieninėje veikloje, rizikos ir kitos aplinkybės. Taip pat įvertinama ir kitų įstaigų išvados apie asmens būklę ir jo problemas.

Lietuvoje teisės normos reglamentuojančios socialinių paslaugų teikimą yra Socialinių paslaugų įstatymas (2006). Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme nurodoma, kad „socialinės paslaugos yra paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų, iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“. Socialinių paslaugų siekis sudaryti palankias sąlygas asmeniui ugdyti kuo didesnę savarankiškumo lygį bei stiprinti gebėjimus ir galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, artimaisiais taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį. Senyvo amžiaus žmonės, kurie apibrėžiami kaip senatvės pensijos amžiaus sulaukę asmenys, yra išskiriami kaip atskira paslaugų gavėjų grupė.

Lietuvoje ilgalaikė socialinė globa siejama su globa namų įstaigomis. Socialinės paslaugos senyvo amžiaus žmonėms gali būti teikiamos globos įstaigose, dienos socialinės globos centruose, savarankiško gyvenimo namuose, asmens namuose ir kt. Globos namuose apsigyvenant senyvo amžiaus asmenims yra teikiamos šios socialinės paslaugos:

- Informavimas;
- Konsultavimas;
- Tarpininkavimas ir atstovavimas;
- Apgyvendinimas;
- Kasdieninio gyvenimo įgūdžių ugdymas;
- Kultūrinės paslaugos;
- Darbinių įgūdžių ugdymas;

- Laisvalaikio organizavimas;
- Religiniių paslaugų organizavimas;
- Pagalba rengiantis, maitinantis, prausiantis, maudantis;
- Asmens higienos paslaugų organizavimas;
- Sveikatos priežiūros paslaugos (medikų konsultavimas, hospitalizavimas, profilaktika, palaikomasis gydymas, masažai, kineziterapija);
- Aprūpinimas techninėmis pagalbos priemonėmis.

Globos namų tikslas yra teikti ilgalaikes, trumpalaikes specialiąsias socialinės globos paslaugas. Įvertinamas senyvo amžiaus ir suaugusiems asmenims su negalia, savarankiškumo lygis, pagal kurį teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti kompleksinė pagalba. Globos namų įstaigoje siekiama kuo daugiau saugoti ir puoselėti gyventojų socialinę gerovę, skatinti jų savarankiškumą lygį kuo ilgiau, kad asmenys stengtųsi, nesustotų ir jaustųsi kuo daugiau galintis savimi pasirūpinti. Socialinė globa įstaigoje turi būti teikiama vadovaujantis tokiais principais (Socialinės globos normų aprašas, 2007): Asmens teisių užtikrinimo, dalyvavimo ir bendradarbiavimo, pasirinkimo ir socialinės globos tikslingumo, asmens savarankiškumo ugdymo ir socialinės integracijos, nediskriminavimo.

Dabartinė padėtis Ukrainoje šiuo metu turi daug sudėtingų situacijų, tokių kaip ekonomiškai, politiškai ir dėl šių problemų senyvo amžiaus asmenims kyla sunkumų. Todėl valstybė suteikia tinkamą socialinę apsaugą visoms pažeidžiamoms gyventojų grupėms. Pasaulinės senėjimo tendencijos, būdingos ir Ukrainai. Remiantis šiuolaikinės Ukrainos literatūros analizę, susistemintos šiuolaikinės mokslinės pažiūros į pagyvenusius žmones kaip ypatingą socialinę grupę. Ukrainoje senėjimo problemą nagrinėjo tokie socialiniai tyrinėtojai kaip Zhitynska (2014), Konončukas (2022), Kukhta (2019), Romanova (2019) ir kt.. Kartu minėti mokslininkai savo dėmesį sutelkė į socialines technologijas, skirtas aktyviam senėjimui užtikrinti bei nurodydavo institucinės globos poreikį tokiems senyvo amžiaus asmenims.

Ukrainos socialinių paslaugų įstatymas (2003) socialines paslaugas apibrėžia kaip priemonių visumą, skirta padėti asmenims, tam tikroms socialinėms grupėms, patekusiems į sunkias gyvenimo sąlygas, aplinkybes ir negalintis savarankiškai jų įveikti, siekiant padėti išspręsti problemas. Pagrindiniai socialinių paslaugų principai:

- Pagalba asmenims, negalintys pasirūpinti savimi, problemos tapusios neįveikiamos savarankiškai;
- Sunkaus gyvenimo etapų atsiradimo prevencija;

- Sudaryti pagalbos planą, pagal kurį įgalinti patį asmenį, savarankiškai spręsti savo problemas, prireikus padėti.

Socialinės paslaugos Ukrainoje teikiamos, pagal asmens gyvenamąją vietą, stacionariose globos įstaigose, reabilitacijos įstaigose, laikino buvimo įstaigose, teritoriniuose socialinių paslaugų teikimo centruose. Pagal Ukrainos socialinių paslaugų įstatymą (2003), išskiriamos socialinių paslaugų rūšys, socialinės ir buitinės paslaugos (aprūpinimas maisto produktais, transporto paslaugos, gydytojo iškvietimas, vaistų pirkimas ir pristatymas, įvairios reikalingos medicininės priemonės), psichologinės, pedagoginės, medicininės, teisinės, informacinės, įdarbinimo, teisinės paslaugos.

Ukrainoje teikiama socialinė pagalba yra teikiama griežtai laikantis Ukrainos teisės aktų, kuriuos tvirtina Aukščiausioji Rada (Милькова, 2004). Ukrainoje priimti teisės aktai, reglamentuojantys socialinio darbo specifiką, socialinę apsaugą ir pagyvenusių žmonių socialinę apsaugą. Ukrainos įstatymai sudaro teisinį pagrindą, užtikrinantį tinkamas senyvo amžiaus žmonių gyvenimo sąlygas Ukrainoje ir jų socialinę apsaugą. Socialinio darbo požiūriu senėjimas, kaip ir senų žmonių priežiūra, yra glaudžiai susiję su žmogaus teisių samprata, taip pat su pagarba pagyvenusių žmonių orumui, galimybe praleisti savo gyvenimą kuo savarankiškiau. Išanalizavus Ukrainos teisės aktus turinčius įtakos senyvo amžiaus asmenims, vienas iš pagrindinių punktų yra užtikrinti priežiūros kokybę ir standartus, kad žmonės galėtų oriai nugyventi paskutinį savo gyvenimo laikotarpį. Socialinės paslaugos turi būti teikiamos vadovaujantis tolerancija, socialinio teisingumo principu, humaniškumu, teisėtumu, nešališkumu ir saugumu, savanoriškumu, individualiu požiūriu bei konfidencialumu. Ukrainos „Dėl Valstybinio socialinių paslaugų pagyvenusiems žmonėms ir asmenims su negalia standarto patvirtinimo“ (2017) apraše numatoma, senyvo amžiaus ir neįgaliųjų palaikomo gyvenimo socialinės paslaugos yra suteikti gyvenamąją vietą, savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymą ir palaikymą, pagalbą organizuojant kasdienę veiklą, medikų globos organizavimą, pagalba tvarkant buitį (maisto, vaistų ir kitų prekių pirkimas ir pristatymas, maisto gaminimas, kosmetinis valymas), interesų atstovavimas, pagalbos teikimas organizuojant bendravimą su kitais specialistais ir paslaugomis, informacija gyventojų socialinės apsaugos klausimais, pagalba gaunant nemokama teisinė pagalba, skirta socialinių ir gyvenimo sąlygų savarankiškam socialinių paslaugų gavėjams sudarymui, jų teisių ir interesų apsaugai bei įtraukimui į teritorinės bendruomenės gyvenimo veiklą. Nagrinėjant Ukrainos socialinio darbuotojo etikos kodeksą, apibrėžta socialinio darbuotojo profesinė veikla grindžiama esminiais principais, lemiančiais etinius darbo bruožus:

- pagarba žmogui, besąlygiškos jo vertės pripažinimas, neatsižvelgiant į realius asmens pasiekimus ir elgesį;

- pripažinimas, kad žmogus yra unikali socialinė būtybė, suvokianti savo išskirtinumą santykiuose su kitais žmonėmis ir besivystanti nuo jų priklausoma;
- pripažinimas, kad nuo pat pradžių žmogus turi galimybę keistis, gerinti savo gyvenimą, augti, taigi ir pasirinkimo bei sprendimų laisvės troškimą.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje ir Ukrainoje teikiamos panašios socialinės paslaugos senyvo amžiaus asmenims. Asmenims tiek Ukrainoje tiek Lietuvoje suteikiama visapusiška pagalba, siekiant kuo geresnio asmens savarankiškumo bei jo gerovės. Tiek Lietuvoje tiek Ukrainoje senyvo amžiaus asmenims globos namuose siekiama, kad asmuo praleistų kuo kokybiškesnį laiką, oriai ir kuo savarankiškiau. Galima teigti, kad Ukrainoje ir Lietuvoje socialiniai darbuotojai yra pirminė pagalba senyvo amžiaus asmeniui atvykus gyventi į globos namų įstaigą. Socialiniai darbuotojai savo darbe vadovaujasi etikos kodeksu, siekia kuo geresnių problemų sprendimo būdų, užtikrinti asmens orumą ir laisvę. Nagrinėjant mokslinę literatūrą Lietuvos ir Ukrainos, matoma, kad abiejų šalių socialines paslaugas teikiamose įstaigose siekiamas kuo didesnis savarankiškumas senyvo amžiaus asmenų, kad asmenys atvykę iš savo namų ir matant jog įstaigoje yra visapusiška pagalba, neprarastų savo turimų įgūdžių, o siektų juos kuo ilgiau išlaikyti. Ukrainoje teikiama socialinė pagalba griežtai laikantis Ukrainos teisės aktų. Pastebėta, kad Ukrainoje yra daugiau kalbama apie institucinę globą, Lietuvoje dažniausiai įvardinama globos namai.

2 skyrius. SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ ĮTRAUKTIES PROCESO Į GLOBOS NAMŲ BENDRUOMENĘ ANALIZĖS TYRIMAS

2.1 Tyrimo metodologija

Atliekant tyrimą, kurio metu siekiama atskleisti senyvo amžiaus asmenų įtraukties į globos namų bendruomenę proceso analizę, yra remiamasi socialinio konstruktyvizmo ir sistemų teorijomis.

Socialinio konstruktyvizmo teorijos svarbiausi aspektai: socialinis žinojimas bei tikrovė. Socialinis konstruktyvizmas remiasi į patį asmenį, vertinamas asmuo, kaip pasireiškia per socialinius santykius su kitais asmenimis (Berger, Lockmann, 1991). Senyvo amžiaus asmenims labai svarbus yra bendravimas su kitais asmenimis, pasidalinimas savo patirtimi, išvalgomis, todėl asmenys sulaukę garbingo amžiaus negali būti ir jaustis vieniši, kad taip neatsitiktų, dažnai priima sprendimą apsigyventi globos namų bendruomenėje. Remiantis šia teorija, senyvo amžiaus asmenų įsitraukimas į globos namų bendruomenę yra dalis socialinio darbo tikslų. Vadovaujantis šia teorija, socialinis darbuotojas dirbantis įstaigoje yra pirmas asmuo, kuris turi priimti atvykusį gyventoją įvertinti, sutikti jį tokį koks yra, įvertinti jo galimybes, situaciją, papasakoti apie globos namų bendruomenės gyvenimą.

Siekiant greitesnio senyvo amžiaus asmens įsitraukimo į globos namų bendruomenę, svarbi socialinio darbuotojo pagalba. Socialinis darbuotojas įvertina atvykusio senyvo amžiaus asmens poreikius, galimybes, savarankiškumo lygį bei siekia tarpusavio bendravimo. Pastebėta, kad dauguma asmenų atvykusių gyventi į globos namus yra nedrąsūs, nebendruojantys, užsidarę, todėl atsiranda problema, kaip prieiti prie tokių asmenų ir kaip jiems padėti. Remiantis sistemų teorija, socialiniams darbuotojams yra galimybė vertinti ir sudaryti pagalbos procesą, padėti senyvo amžiaus asmeniui atvykus gyventi į globos namus įsitraukti į bendruomenę, palaikyti savarankiškumą asmens, spręsti socialines problemas (Kvieskienė ir kt., 2015). Vadovaujantis teorija, socialinis darbuotojas siekia prieiti prie asmens ir įgalinti asmenį į globos namų bendruomenę per tam tikras užimtumo veiklas tam, kad asmuo nesijaustų blogai ar nejaukiai pakeitę aplinką. Įsitraukimas, tai procesas, kuriuo asmenys siekia savo gerovės ir noriai dalyvauja bendruomenėje bei visuomenėje (Ruškus, Mažeikienė, Naujanienė, Motiečienė, Dvarionas, 2013).

2.2 Tyrimo metodai

Atliekant tyrimą buvo siekiama įvertinti senyvo amžiaus asmenų įtraukties proceso į globos namų bendruomenę analizę, šiam tyrimui buvo pasirinktas *kokybinio tyrimo metodas: pusiau struktūruotas interviu*. Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė (2008) nurodo, kad kokybinio tyrimo tikslas yra aprašyti pasirinktą mažai tyrinėtą tyrimą, gauti apie kuo daugiau informacijos,

kurių pagrindu gali būti kuriamas hipotetinis, tolesniam tikrinimui, analizei skirtas reiškinių modelis. Interviu buvo atliekamas susitinkant gyvai bei tokiuose vietose, kur asmuo jaustųsi jaukiai pat keli asmenys buvo apklausiami pokalbiu telefonu. Vidutiniškai interviu truko 15-25 minučių. Prieš pradėdant interviu buvo stengiamasi užmegzti ryšį su respondentu, kuris taip pat truko apie 10-15 minučių.

Šio tyrimo pagrindinis centras, informantai, kurie iš savo kasdieninės patirties, subjektyvios nuomonės, kasdieniai kontekstai, leido atlikti analizę (Gaižauskaitės, Valavičienės, 2016). Tyrimo metu gautų duomenų analizei buvo pasirinktas *turinio analizės metodas*. Gauti duomenys buvo kategorizuojami identifikuojant panašius informantų atsakymus. Kokybinė turinio analizė remiasi interpretacija, todėl kategorijų išskyrimas nėra automatinis, tai kūrybinis mąstymo procesas, siekiant atskleisti tekste esančią prasmę (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Tyrimo metu gauti duomenys su visais informantų pateiktais atsakymais. Tyrimo empirinėje dalyje yra pateikiamos lentelės, kuriuose pateikiami informantų atsakymų pavyzdžiai t.y 2 ar 4 teiginių pavyzdžiai. Interviu tekstai yra koduojami, skliausteliuose nurodant tik numerį (D¹), (D²), G¹ ir kt. Kokybinis tyrimas sudarė galimybes atskleisti senyvo amžiaus asmenų įsitraukimo procesą į globos namų bendruomenę. Tyrimo duomenims surinkti naudotas pusiau struktūruotas interviu. Pusiau struktūruotu interviu siekiam gauti reikiamos informacijos ne apimtimi, o įsigilinant į kiekvieną klausimą (Žydžiūnaitė, 2012). Duomenys apdorojami taikant turinio analizės metodą. Turinio analizės metodas skirtas aprašyti svarbius ir reikšmingus kokybinius duomenis, kurie susiję su bendravimo aspektu (Žukauskienė, 2006).

2.3 Tyrimo instrumentas

Tyrimo metu taikomas teorinės analizės metodas. Atlikus teorinę analizę buvo sukonstruotas teorinis, hipotetinis tyrimo objekto modelis, sudarytas operacionalizacija (žr. 3 priedą), kuria remiantis buvo sudaryta 9 klausimai socialiniams darbuotojams bei 7 klausimai senyvo amžiaus asmenims gyvenantiems globos įstaigoje.

Tyrimo metu buvo atliekamas žvalgomasis tyrimas su socialiniai darbuotojais, kurie dirba globos namų įstaigoje su senyvo amžiaus asmenimis, tyrime dalyvavo du darbuotojai. Pasirinktas pusiau – standartizuotas (pusiau – struktūruotas) interviu: iš anksto buvo numatomi būtini ir galimi klausimai; pusiau standartizuoto interviu procedūra ir klausimai standartizuojami tik iš dalies (Kardelis, 2016). Šiuo tyrimo metodo pasirinkimą lėmė tai, kad iš anksto parengtus ir pateiktus interviu klausimus, tyrimo atlikimo proceso metu, siekiant sužinoti išsamią tiriamųjų nuomonę, būtų pateikiami papildomi einamieji klausimai, kurių metu informantai galėtų patikslinti savo pateiktus atsakymus. Tokiu būdu siekiama interviu metu sužinoti kuo išsamesnę informantų nuomonę bei parengti tikslų senyvo amžiaus asmenų gyvenančių globos namuose

įsitraukimą į bendruomenę procesą. Atliekant žvalgomąjį tyrimą buvo nuspręsta, kad tyrimo klausimai tarpusavyje siejasi, tai pastebėjus, buvo pakeisti klausimai.

Tyrimui atlikti parengtas tyrimo instrumentas– pusiau struktūruotas interviu klausimynas. Interviu klausimynas sudarytas tiek socialiniams darbuotojams, tiek senyvo amžiaus asmenims. Socialiniams darbuotojams buvo sudaryti 9 pagrindiniai klausimai (žr. 2 priedą), tačiau esant poreikiui užduodami ir papildomi klausimai. Senyvo amžiaus asmenims interviu klausimynas sudarė 7 pagrindiniai klausimai (žr. 1 priedą), esant poreikiui taip pat buvo užduodami papildomi klausimai. Interviu klausimai buvo suskirstyti į diagnostines sritis:

1. Senyvo amžiaus asmenų emocijos atvykus gyventi į globos namų bendruomenę: siekiama sužinoti su kokiomis emocijomis atvyksta gyventi į globos namų bendruomenę senyvo amžiaus asmenys socialinio darbuotojo nuomonę bei pačio gyventojų.
2. Senyvo amžiaus asmenų pagrindiniai sunkumai/ iššūkiai įsitraukiant į globos namų bendruomenę: Kokie atsiranda sunkumai ar iššūkiai senyvo amžiaus asmenims siekiant įsitraukti į globos namų bendruomenę, kokie procesai apsunkina įsitraukimą į globos namų bendruomenę.
3. Socialinio darbuotojo organizuojamos veiklos globos namuose, kurios padeda įsitraukti senyvo amžiaus asmenims į globos namų bendruomenę.

2.4 Tyrimo etikos principai

Interviu metu svarbu vadovautis etikos principais - privatumo, anonimiškumo, konfidencialumo (Kardelis, 2007). Prieš atliekant kokybinį (pusiau struktūruotą) interviu tyrimą buvo susiekta su globos namų administracija bei socialiniais darbuotojais. Globos namų administracija žodiniu patvirtinimu sutiko leisti atlikti pusiau struktūruotą interviu įstaigoje, užtikrinant kiekvieno informanto konfidencialumą. Asmenims buvo atskleista tyrimo esmė bei informuoti apie tai, kad bet kada gali nutraukti pokalbį, jei nenori kalbėti ar jaučia kažkokius jausmus, sunkumus ir negali atsakyti į klausimą. Tyrimas vyko asmenims įtampos ar streso nekeliančioje aplinkoje, jų asmeninėje erdvėje, kambaryje. Tikėtina, kad ramioje ir pažįstamoje aplinkoje tyrimo dalyviai galėjo atsipalaiduoti ir atviriau kalbėtis. Socialiniai darbuotojai buvo apklausiami erdvioje patalpoje, kuri nėra įpareigojanti. Senyvo amžiaus asmenys buvo apklausiami jų aplinkoje, asmeninėje erdvėje, kambaryje, kad jiems pokalbis nekeltų streso bei galėtų jaustis laisvai.

2.5 Tyrimo dalyviai

Atliekant kokybinį tyrimą, tyrimo dalyviai pasirenkami atsižvelgiant į jų turimas tam tikras charakteristikas ar patirtis, kurios prisideda prie geresnės kokybinio tyrimo analizės (Gaižauskienė, Valavičienė, 2016). Atliekant šį kokybinį tyrimą buvo taikomas kriterinės atrankos metodas. Kriterinė atranka taikoma tada, kai imties vienetai iš populiacijos atrenkami laikantis tyrėjo nustatytų kriterijų (Rupšienė, 2007). Taikant kritinę atranką, informantams taikomi šie kriterijai: dirba globos namų įstaigoje ne mažiau kaip vienerius metus bei socialiniai darbuotojai, kurie dirba su senyvo amžiaus asmenimis. Taip pat kokybiniame tyrime dalyvavo ir senyvo amžiaus asmenys, kuriems taip pat buvo taikoma kritinė atranka: gyvena globos namų įstaigoje. Gyvena ne mažiau kaip vienerius metus globos namų įstaigoje.

Kokybiniame tyrime dalyvavo 8 socialiniai darbuotojai ir 5 senyvo amžiaus asmenys gyvenantys globos namų įstaigoje. Tyrimo dalyvių demografiniai - socialiniai duomenys matomi 1 lentelėje. Tyrime dalyvavo socialiniai darbuotojai iš Radviliškio, Pakruojo, Marijampolės, Jurbarko, Šilutės rajonų. Tyrimas buvo atliktas 2023 metų spalio 1 – lapkričio 8 dienomis.

1 lentelė

Tyrimo dalyvių socialiniai – demografiniai duomenys

Informanto kodavimas	Pareigos	Įstaiga, kurioje dirba informantas	Darbo stažas, dirbant šiose pareigose	Bendras darbo stažas, dirbant socialinį darbą
D ¹	Vyriausioji socialinė darbuotoja	Globos namai	11	11
D ²	Socialinė darbuotoja	Globos namai	4	6
D ³	Socialinė darbuotoja	Globos namai	3	3
D ⁴	Vyriausioji Socialinė darbuotoja	Globos namai	1,5	7
D ⁵	Socialinė darbuotoja	Globos namai	2	4
D ⁶	Vyriausioji socialinė darbuotoja	Globos namai	1	2
D ⁷	Socialinė darbuotoja	Globos namai	2	3
D ⁸	Socialinė darbuotoja	Globos namai	5	5

Matoma 1 lentelėje dauguma apklausoje dalyvavo globos namuose dirbantys socialiniai darbuotojai taip pat ir vyriausios socialinės darbuotojos. Socialiniame darbe dirbančiųjų bendras darbo stažas nuo 1 iki 11 metų. Pagal kritinę atranką tyrimas buvo atliktas tik globos namų įstaigose.

Kokybiniame tyrime taip pat dalyvavo ir senyvo amžiaus asmenys (žr. 2 lentelė), kurie gyvena globos namų įstaigoje. Tyrime dalyvavę senyvo amžiaus asmenys gyveno globos namuose. Lentelėje galima matyti, kiek laiko asmenys jau gyvena globos namų įstaigoje, nuo 2 iki 7 metų. Amžius asmenų svyruoja nuo 68-80 metų. Tyrime dalyvavo trys moterys bei du vyrai. Tyrimas buvo atliktas 2023 metų spalio 1 – lapkričio 17 dienomis.

2 lentelė

Informanto kodavimas	Lytis	Įstaiga, kurioje asmuo gyvena	Įstaigoje gyvenimo trukmė
G ¹	Moteris	Globos namai	5
G ²	Moteris	Globos namai	2
G ³	Moteris	Globos namai	2
G ⁴	Vyras	Globos namai	7
G ⁵	Vyras	Globos namai	1

2. 6 Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimo proceso į globos namų bendruomenę, tyrimo rezultatų analizė ir interpretacija

2.6.1 Socialinių darbuotojų nuomonių aspektai įtraukiant senyvo amžiaus asmenims į globos namų bendruomenę

Pirmosios diagnostinės srities klausimai skirti atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę su kokiomis emocijomis atvyksta gyventi į globos namų įstaigą senyvo amžiaus asmenys. Stengiamasi identifikuoti kokios gyventojų emocijos vyrauja, kai atvyksta gyventi į globos namų įstaigą. Išanalizavus socialinių darbuotojų pateiktus duomenis, suformuluotos kategorijos ir subkategorijos, kurios nurodo vyraujančias neigiamas bei teigiamas emocijas (žr. 3 lentelę).

Senyvo amžiaus asmenų emocijos atvykus gyventi į globos namų įstaigą

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Vyraujančios neigiamos emocijos atvykus gyventi į įstaigą	Pasimetimas naujoje aplinkoje, nerimas	„<...> jaučiasi svetimi naujoje aplinkoje, nieko nepažįstantys, pasimetę.“ (D ⁴); „<...> nežino ko tikėtis, kas jų laukia...“ (D ³); „Gyventojai atvyksta labai pasimetę ir nedrąsūs.“ (D ⁸); „Mūsų gyventojai visi atvykę dažniausiai yra pasimetę.“ (D ¹); „Jaučiasi sutrikę, gan neįprastai ir nejaukiai.“ (D ⁶); „<...> dažniausiai jaučiasi nedrąsiai, būna uždari, nekalbūs<...>“ (D ⁷).	6
	Baimė ir liūdesys	„Vieni išreiškia liūdesį...“ (D ⁴); „<...> kokios baimės kamuoja...“ (D ⁵); „Jaučia baimę, nerimą, pykti...“ (D ²); „<...> „nedrąsūs, įsibaiminę...“ (D ⁴).	4
Vyraujančios teigiamos emocijos atvykus gyventi į įstaigą	Džiaugsmas ir suvokimas situaciją	„<...> su džiaugsmu ir dėkingumu priima šį gyvenimo etapą...“ (D ⁴); „<...> būna ir išimčių atvyksta ir tokie gyventojai, kurie džiaugiasi ir laukia šio naujo etapo, kadangi labai nenori jaustis vieniši.“ (D ⁸); „Kiti atvyksta ir su džiaugsmu, kad pagaliau galės jausti pilnavertę senatvę, jais pasirūpins.“ (D ¹).	3
Iš viso:			13

3 lentelėje matyti tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų aktualizuojamos pagrindinės emocijos, su kuriomis susiduria senyvo amžiaus asmuo atvykęs į globos namų įstaigą, išskiriamos vyraujančios neigiamos emocijos atvykus gyventi į įstaigą (1 kategorija). Specialistės įvardijo senyvo amžiaus asmenų emocijas atvykus, pasimetimas naujoje aplinkoje ir nerimas (2 subkategorija). Informantų teigimu reikėjo daug laiko kol asmenys apsiprato prie esamos situacijos, dažniausiai buvo linkę į pasimetimą („<...> jaučiasi svetimi naujoje aplinkoje, nieko nepažįstantys, pasimetę.“ (D⁴)). Dažnai asmenys atvykę gyventi į globos namų įstaigą jaučiasi pasimetę ir nerimauja ne tik dėl savo esamos situacijos, bet ir dėl paliktų savo gimtųjų namų. Persikėlimas gyventi į globos namų įstaigą tiek moksliniame šaltiniuose, tiek pačių vyresnio amžiaus asmenų nuomonę yra pats sunkiausias laikotarpis, kuris sukelia nemažai streso vyresniame amžiuje (Lowis ir kt., 2005; Cheek ir kt., 2006, cit. Charenkova J. 2020).

Socialiniai darbuotojai kiek mažiau akcentuoja neigiamas emocijas senyvo amžiaus asmenų atvykus gyventi į globos namų įstaigą, tokias kaip baimę, liūdesys (2 subkategorija). Socialiniai darbuotojai pabrėžia jog nemažai senyvo amžiaus asmenų atvyksta su liūdesiu ir baimę („Vieni išreiškia liūdesį...“ (D⁴); „<...> kokios baimės kamuoja...“ (D⁵); „Jaučia baimę, nerimą,

pykti...“ (D^2). Galima daryti prielaidą, kad senyvo amžiaus asmenims aplinkos pakeitimas yra viena iš didžiausių jų baimių, nerimo ir streso akimirka, kaip naujoje vietoje seksis prisitaikyti.

Tyrimo dalyvavę socialiniai darbuotojai taip pat įvardino ir vyraujančias teigiamas emocijas atvykus gyventi į globos namų įstaigą (2 kategorija). Respondentai įvardino džiaugsmą ir esamos situacijos suvokimą (1 subkategorija). Socialiniai darbuotojai įvardino, kad apsigyvenant globos namų įstaigoje yra tokių senyvo amžiaus asmenų, kuriems teikė ir džiaugsmą ir dėkingumą priimant šį naują etapą („*Vieni išreiškia liūdesį, nepasitenkinimą, pyktį, kad teko palikti savo namus, atsisakyti negatyvaus gyvenimo būdo, o kiti su džiaugsmu ir dėkingumu priima šį gyvenimo etapą.*“ (D^4)). Galima daryti prielaidą iš tyrimo rezultatų, kad labai mažai senyvo amžiaus asmenų atvyksta gyventi į globos namų įstaigą su džiaugsmu ir noru bei viltimi, kad šis naujas etapas įneš tik dar gražesnių spalvų į jų gyvenimą.

Atlikus socialinių darbuotojų interviu atsakymų turinio analizę, suformuluota viena kategorija, kuri identifikuoja, kokie lūkesčiai senyvo amžiaus asmenų atvykus gyventi į globos namų įstaigą: „Senyvo amžiaus asmenų lūkesčiai atvykus gyventi į globos namų įstaigą“ (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Lūkesčiai, paskatinę apsigyventi senyvo amžiaus asmenis į globos namų įstaigoje

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Lūkesčiai atvykus gyventi į globos namų įstaigą	Kambario sąlygos	„ <i>Kad bus erdvesnis kambarys...</i> “ (D^2); „ <i><...> dažnai tikisi, kad gyvens vieni kambaryje...</i> “ (D^8); „ <i>Tikisi, jog gyvens vienviečiame kambaryje...</i> “ (D^5); „ <i><...> apima apgyvendinimą kambaryje...</i> “ (D^4); „ <i><...> vienviečio kambario<...></i> “ (D^1).	5
	Darbuotojų didesnės pagalbos ir malonaus bendravimo	„ <i><...> vieni tikisi, kad viskas bus padaroma už juos ir tai nieko jiems nekainuos, tuomet atsiranda daug reikalavimų darbuotojo, įstaigos atžvilgiu</i> “ (D^4); „ <i><...> malonaus personalo.</i> “ (D^5); „ <i><...> profesionalios priežiūros.</i> “ (D^6); „ <i><...> pagalbos kasdieniais klausimais.</i> “ (D^7).	4
	Ramios aplinkos	„ <i><...> ramybės</i> “ (D^8); „ <i><...> ramybės</i> “ (D^2); „ <i>Jie tikisi ramybės<...></i> “ (D^1).	3
	Daugiau bendravimo	„ <i><...> daugiau bendravimo...</i> “ (D^2); „ <i><...> šilto bendravimo...</i> “ (D^8).	2

	Daugiau bendravimo	„<...>kad čia yra gydymo įstaiga, kurioje per trumpą laiką personalas atstatys jų fizinę sveikatą ir jie vėl galės grįžti namo...“ (D ³);	
Iš viso:			15

Kaip matyti 4 lentelėje socialiniai darbuotojai labiausiai akcentuoja pagrindinius senyvo amžiaus asmenų lūkesčius (1 kategorija). Dauguma tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų akcentuoja didžiausią senyvo amžiaus asmens lūkesti gauti vienietį ar erdvesnį kambarį globos namuose. Tyrimo dalyvės teigia, kad senyvo amžiaus asmenys dažnai apsigyvenant globos namuose klausia ar turės erdvesnį, vienietį kambarį („Kad bus erdvesnis kambarys...“(D²); „<...> dažnai tikisi, kad gyvens vieni kambaryje...“ (D⁸)). Galime teigti, kad senyvo amžiaus asmenims labai svarbu kokiam kambariui jie apsigyvens, dėl šios priežasties galime daryti prielaidą, kad asmenims svarbu turėti savo erdvę, kurioje galėtų jaustis kaip namie.

Tyrimo dalyvavusios socialinės darbuotojos akcentavo, kad senyvo amžiaus asmenys apsigyventi globos namuose tikisi darbuotojų didesnės pagalbos ir malonaus bendravimo (2 subkategorija). Socialinės darbuotojos teigia, kad senyvo amžiaus asmenys tikisi, kad darbuotojos viską padarys už juos („<...> vieni tikisi, kad viskas bus padaroma už juos ir tai nieko jiems nekainuos, tuomet atsiranda daug reikalavimų darbuotojui, įstaigos atžvilgiu“ (D⁴)). Atsižvelgiant į tyrimo dalyvių išsakytas mintis, galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenys nori didesnio aptarnavimo, neatsižvelgiant į tai, kad jų pačių savarankiškumo lygis gali sumažėti.

Specialistės taip pat aktualizuoja, kad senyvo amžiaus asmenys tikisi ramios aplinkos (3 subkategorija). Socialinės darbuotojos akcentuoja, kad asmenys atvykę gyventi, tikisi ramios aplinkos, kadangi taip buvo pratę gyventi savo namuose („<...> tikisi, kad bus kaip namie, šilto bendravimo ir ramybės.“ (D⁸)).

Tyrimo dalyvavusios socialinės darbuotojos išskyrė ir tai, kad senyvo amžiaus asmenims labai reikalingas bendravimas (4 subkategorija). Socialinės darbuotojos, teigia, kad vieni senyvo amžiaus asmenys tikisi ir bendravimo, kuris ne tik pačiam asmeniui padeda greičiau įsitraukti į globos namų bendruomenę, bet ir nesijausti vienišam („<...>daugiau bendravimo...“(D²)).

Viena socialinė darbuotoja įvardino, kad senyvo amžiaus asmenys dažnai tikisi, kad atvyks gyventi į gydymo įstaigą (4 subkategorija). Socialinė darbuotoja akcentavo, kad senyvo amžiaus asmenys tikisi pagyventi įstaigoje, sustiprėti fiziškai, sustiprinti sveikatos būklę („<...> kad čia yra gydymo įstaiga, kurioje per trumpą laiką personalas atstatys jų fizinę sveikatą ir jie vėl galės grįžti namo...“ (D³)). Galime daryti prielaidą, kad senyvo amžiaus asmenims trūksta žinių ar informacijos apie globos namų įstaigos teikiamas paslaugas.

Tyrimė dalyvavusios socialinės darbuotojos akcentavo, kad senyvo amžiaus asmenys apsigyventi globos namuose tikisi darbuotojų didesnės pagalbos ir malonaus bendravimo (5 subkategorija). Socialinės darbuotojos teigia, kad senyvo amžiaus asmenys tikisi, kad darbuotojos viską padarys už juos („<...> vieni tikisi, kad viskas bus padaroma už juos ir tai nieko jiems nekainuos, tuomet atsiranda daug reikalavimų darbuotojo, įstaigos atžvilgiu“ (D⁴)). Atsižvelgiant į tyrimo dalyvių išsakytas mintis, galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenys nori didesnio aptarnavimo, neatsižvelgiant į tai, kad jų pačių savarankiškumo lygis gali sumažėti.

Specialistės taip pat aktualizuoja, kad senyvo amžiaus asmenys tikisi ramios aplinkos (3 subkategorija). Socialinės darbuotojos akcentuoja, kad asmenys atvykę gyventi, tikisi ramios aplinkos, kadangi taip buvo pratę gyventi savo namuose („<...> tikisi, kad bus kaip namie, šilto bendravimo ir ramybės.“ (D⁸)).

Analizuojant senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą į globos namų įstaigą svarbu atskleisti ir su kokiais sunkumais/ iššūkiais asmenys susiduria atvykstant gyventi į globos namų įstaigą. Apsigyvenant socialinėje įstaigoje senyvo amžiaus asmenims sukelia nemažai streso ir nežinomybių tokių kaip: nepažįstami asmenys, kita aplinka, reikalavimai ir taisyklės (Lee, Simpson, Froggat, 2013; Riedl, Mantovan, Them, 2013, cit. Charenkova (2022)). Išanalizavus socialinių darbuotojų interviu metu pateiktus duomenis, suformuluotos dvi kategorijos: asmens vidinių sunkumų atsiradimas ir socialinių įgūdžių trūkumas (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą apsunkinantys veiksniai

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Asmens vidinių sunkumų atsiradimas	Prisitaikymas prie naujos aplinkos	„asmuo pratęs gyventi vienas, reikia prisitaikyti ir apsigyventi dviviečiame ar triviečiame kambaryje<...>“(D ⁸);„<...> Dažnai apsigyvenę socialiniuose globos namuose senyvo amžiaus asmenys nenori priimti naujo gyvenimo etapo su naujais vaidmenimis.“(D ⁵);„Tikriausiai didžiausias iššūkis yra priimti situaciją, kurioje<...> prisitaikyti prie naujos aplinkos, prie naujų žmonių, prie naujos tvarkos yra didelis iššūkis.“(D ³);„<...> Adaptacija naujoje aplinkoje<...>“(D ²); „apsigyventi su kitais gyventojais, dažnas to laibai nenori, nori vienas gyventi.“(D ¹);„<...> Įsilieti į bendruomenę, į kasdienį komunikavimą su kitais gyventojais.“(D ³);„<...> Didelis iššūkis tai prisitaikymas, adaptavimasis prie naujos vietos<...>“(D ⁶).	7

	Blogėjanti asmens sveikatos būklė	„Jie nenori pripažinti, kad yra sergantys ir negali pasirūpinti savimi, kad tampa įstaigos klientais<...>“(D ⁵).	1
Socialinių įgūdžių trūkumas	Vidaus tvarkos taisyklių nesilaikymas	„<...>iš iššūkių naujiems atvykusiems gyventi būna vidaus tvarkos taisyklės, jų laikymasis<...>“(D ⁸); „<...>įsitraukti į užimtumo veiklas, sunku asmeniui suprasti kam to reikia<...>“(D ⁸); „<...> Sudėtingiausia yra asmenims, turintiems priklausomybių (šioje žmonių kategorijoje dažna alkoholiui), kuriems įstaigoje reikia laikytis taisyklių<...>“(D ⁴); „<...> Priimti įstaigos vidaus tvarkos taisykles<...>“(D ³); „<...> , tai vienas iš jų vidaus tvarkos taisyklių laikymasis<...>“(D ¹); „<...> , bendros tvarkos taisyklių<...>“(D ⁶); „<...> taisyklių<...>“(D ⁷).	7
	Higienos trūkumas	„<...>o kai kuriems higienos, švaros ir tvarkos laikymasis tampa galvos skausmu, nes prieš tai buvęs gyvenimo būdas buvo labai nutolęs nuo šių įpročių<...>“(D ⁴); „<...> reikės išsimaudyti ar tiesiog kambaryje pasilaikyti tvarkos.“(D ¹); „<...> tvarkos<...>“(D ⁷).	3
Iš viso:			18

5 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad socialiniai darbuotojai labiausiai akcentuoja senyvo amžiaus asmens vidinių sunkumų atsiradimą (1 kategorija). Tyrime dalyvavę specialistai aktualizuoja senyvo amžiaus asmens prisitaikymą prie naujos aplinkos (1 subkategorija), kuri pasireiškia, kai asmuo atvykęs tikisi gyventi vienas kambaryje, nenori gyventi su kitu asmeniu, nes kitu atveju reikės stengtis prisitaikyti prie kito asmens („Tikriausiai didžiausias iššūkis yra priimti situaciją, kurioje <...> prisitaikyti prie naujos aplinkos, prie naujų žmonių, prie naujos tvarkos yra didelis iššūkis.“ (D³)). Daugelis socialinių darbuotojų įvardino, kad senyvo amžiaus asmenims labai sunku prisitaikyti ne tik prie naujos aplinkos, bet ir prie kito asmens, jei tenka gyventi ne vienam. Senyvo amžiaus asmenys dažniausiai yra pratę prie savo dienos rutinos, vieni mėgsta ramybę, kiti mėgsta bendrauti daugiau, klausytis radijo ir žiūrėti televizorių ilgai, todėl atsiranda ne tik prisitaikymo iššūkis, bet ir didžiulis stresas, kad reikės gyventi su kitu asmeniu, Ir tai tik dar labiau apsunkina pačio asmens įsitraukimą į globos namų bendruomenę.

Kiek mažiau tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų aktualizavo senyvo amžiaus asmens sunkumą, blogėjanti asmens sveikatos būklė (2 subkategorija). Socialinių darbuotojų nuomone, senyvo amžiaus asmenims yra sunku pripažinti, kad asmeniui yra reikalingos socialinės paslaugos ir nuolatinė priežiūra („Jie nenori pripažinti, kad yra sergantys ir negali pasirūpinti savimi, kad tampa įstaigos klientais<...>“(D⁵)).

Iš tyrimo dalyvių pateiktų atsakymų matyti, kad nemažai tyrimo dalyvės akcentavo socialinių įgūdžių trūkumą, kaip vieną iš sunkumų/iššūkių atvykstant gyventi į globos namų įstaigą

(2 kategorija). Tyrime dalyvavusios socialinės darbuotojos akcentavo, kad senyvo amžiaus asmenys susiduria su iššūkiu, kai reikia laikytis vidaus tvarkos taisyklių (1 subkategorija). Socialinės darbuotojos įvardino, kad atvykusiems senyvo amžiaus asmenims yra sunku laikytis vidaus tvarkos taisyklių, kadangi asmenys yra pratę gyventi taip, kaip jiems patogų („<...> iš iššūkių naujiems atvykusiems gyventi būna vidaus tvarkos taisyklės, jų laikymasis<...>“(D⁸)). Senyvo amžiaus asmuo persikėlęs į globos namų aplinką, turi susitaikyti su tam tikromis taisyklėmis, nustatytu režimu, bet dažnai tai sukelia neigiamas emocijas, kadangi asmuo susiduria su ribojama savo laisvę (Jungers, 2010).

Atsižvelgiant į socialinių darbuotojų pateiktus duomenis, matoma, kad specialistės akcentavo ir higienos trūkumą, kaip viena iš sunkumu atvykus gyventi į globos namų įstaigą (2 subkategorija). Tyrimo dalyvės teigia, kad senyvo amžiaus asmenims labai sunku įprasti prie higienos laikymosi („<...> o kai kuriems higienos, švaros ir tvarkos laikymasis tampa galvos skausmu, nes prieš tai buvęs gyvenimo būdas buvo labai nutolęs nuo šių įpročių<...>“(D⁴)). Senyvo amžiaus asmenys dažnai būna įpratę prie savo rutinos ir higienos įpročių, o atvykę į globos namų įstaigą tenka susidurti su sunkumu prisitaikyti prie kasdieninės higienos.

Apibendrinant galime teigti, kad senyvo amžiaus asmenys atvykę gyventi į globos namų įstaigą susiduria su nemažai sunkumų bei iššūkių. Senyvo amžiaus asmenims atvykus ir susidūrus su nemažai iššūkių ir sunkumu, gali dar labiau apsunkinti asmenis įsitraukti į globos namų bendruomenę. Kadangi susidūrus su vidiniais sunkumais ar trūkstamais socialiniais įgūdžiais asmenys save gali nuvertinti labiau, užsidaryti savyje, tapti mažiau bendraujančių, būti nuolatiniame strese.

Atlikus socialinių darbuotojų interviu atsakymų turinio analizę, suformuluotos kategorijos, identifikuojant socialinių darbuotojų taikomus metodus, jei senyvo amžiaus asmenims sunku įsitraukti į globos namų bendruomenę (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

Metodai, padedantys įtraukti senyvo amžiaus asmenis į globos namų bendruomenę

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Taikomi įtraukimo metodai	Individualus darbas	„Pirmiausiai dirba su kiekvienu individualiai (D ²); „<...> laiką skiriam individualiam bendravimui<...>“(D ³); „Individualūs pokalbiai su socialiniu darbuotoju.“ (D ⁵); „Stengiamės prieiti prie asmens, bendrauti, paklausti kaip jaučiasi, atrasti ryši tarp socialinio darbuotojo ir gyventojų.“ (D ⁸); „Kalbamės visada su asmeniu<...>“(D ¹); „Įstaigos specialistai dirba su kiekvienu asmeniu individualiai.“ (D ⁶); „<...> dirbame ir individualiai.“ (D ⁷); „<...>	7

Motyvacija dalyvauti užimtumo veiklose	„<...>Bandoma supažindinti ir skatinti dalyvauti veiklose.“ (D ²); „siūdoma išbandyti užimtumo veiklas<...>“ (D ⁴); „<...> sudalyvauti grupiniuose užsiėmimuose.“ (D ¹); „<...> asmenys įtraukiami į bendrus užsiėmimus.“ (D ⁶); „<...> Visuomet pasiūlome, paklausiame kokios veiklos domintų ir pan.“ (D ⁷).	5
Skatinimas bendrauti su kitais gyventojais	„<...>parenkam artimiausią jam gyventoją, kurio paprašom kartą per dieną užėiti pas jį į kambarį, pakalbinti.“ (D ³); „<...>galimybė pabendrauti su kitais gyventojais.“ (D ⁴); „<...>įsitraukia į bendravimą ne tik su darbuotoju, bet ir su globos namų bendruomenę.“ (D ⁸).	3
Artimųjų pagalba	„<...>Pradžioj pagalbos prašom ir artimųjų. Artimas bendravimas su artimaisiais, bei ryšių palaikymas suteikia asmeniui saugumo.“ (D ³); „<...>Teiraujamės ar nenori pasiskambinti artimiesiems.“ (D ¹).	2
Pasitelkiama psichologo pagalba	„<...>pasitelkia pagalba tiek psichologo <...>“ (D ²); „<...>Kartais tenka ir pasiūlyti psichologo pagalba.“ (D ⁷).	2
Iš viso:		19

6 lentelėje matoma, kad dauguma tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų akcentuoja taikomus senyvo amžiaus asmenims įtraukimo metodus (1 kategorija). Dažniausiai specialistai įvardijo individualų darbą su pačiu asmeniu (1 subkategorija). Socialiniai darbuotojai teigia, kad senyvo amžiaus asmenys, kuriems sunkiau įsitraukti į globos namų bendruomenę yra pasitelkiamas individualus darbas („Stengiamės prieiti prie asmens, bendrauti, paklausti kaip jaučiasi, atrasti ryši tarp socialinio darbuotojo ir gyventojų.“ (D⁸)). Senyvo amžiaus asmenys, kurie ilgą laiką gyvenę vieni, jiems dažnai būna sunku įsitraukti į globos namų bendruomenę, kurioje vyksta įvairūs užsiėmimai, popietės, šventės ar tiesiog bendravimas tarp gyventojų. Todėl labai svarbu su tokiais asmenimis dirbti individualiai, kad pats asmuo galėtų atsiskleisti, pasitikėti socialiniu darbuotoju ir išsipasakoti savo sunkumus, kurie neleidžia įsitraukti ir laisvai jaustis globos namų bendruomenėje.

Tyrimo dalyvavusių socialinių darbuotojų aktualizavo įtraukimo metodą, motyvuoti dalyvauti užimtumo veiklose (2 subkategorija). Specialistės teigia, kad vienas iš metodų, senyvo amžiaus asmenims, kuriems sunku įsitraukti į globos namų bendruomenę, motyvuoti dalyvauti užimtumo veiklose, kuriuose asmuo gali save ne tik realizuoti ar atrasti vidinės ramybės, bet ir pabendrauti su kitais gyventojais („Bandoma supažindinti ir skatinti dalyvauti veiklose.“ D²)). Galime teigti, kad senyvo amžiaus asmenims užimtumo veiklos leistų atsipalaiduoti, trumpam

pamiršti artimųjų bei namų ilgesį, paskatintų jaustis laisviau ir po truputį įsitrauktų į globos namų bendruomenę.

Taip pat dauguma tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų aktualizavo kaip metodą skatinti bendrauti su kitais globos namų gyventojais (3 subkategorija). Specialistės teigia, kad senyvo amžiaus asmenys, kuriems sunku įsitraukti į globos namų bendruomenę, skatinami bendrauti su kitais gyventojais, kad asmenys labiau atsiskleistų, galbūt išsipasakotų ir jaustųsi drąsiau globos namuose („<...>įsitraukia į bendravimą ne tik su darbuotoju, bet ir su globos namų bendruomenę.“ (D^8)). Senyvo amžiaus asmenims drąsiau jaustis atvykus gyventi į globos namus padeda bendravimas su pačiais gyventojais, kurie gali papasakoti savo patirtį įstaigoje ir padrąsinti, kad tai yra vieta, kuri siekia tik asmens gerovės.

Taip pat specialistės įvardijo metodą įtraukiant senyvo amžiaus asmenį į globos namų bendruomenę, artimųjų pagalbą (4 subkategorija). Socialinės darbuotojos teigia, kad kartais tenka paprašyti ir pačių artimųjų pagalbos, kad išsiaiškinti senyvo amžiaus asmens sunkumus įsitraukiant į globos namų bendruomenę („<...>Pradžioj pagalbos prašom ir artimųjų. Artimas bendravimas su artimaisiais, bei ryšių palaikymas suteikia asmeniui saugumo.“ (D^3)). Galima daryti prielaidą, kad senyvo amžiaus asmenų artimieji gali padėti išsiaiškinti priežastis, kodėl senyvo amžiaus asmuo sunkiai įsitraukia į globos namų bendruomenę. Išsiaiškinus priežastis galima imtis problemos sprendimų būdų ir stengtis sudaryti sąlygas asmeniui, kad šis nejustų streso ir po truputį įsitrauktų į globos namų bendruomenę.

Taip pat socialiniai darbuotojai akcentavo įsitraukiant į globos namų bendruomenę pasitelkiama ir psichologo pagalba (5 subkategorija). Socialiniai darbuotojai teigia, kad atsiranda ir tokių atveju, kai senyvo amžiaus asmuo labai sunkiai įsitraukia į globos namų bendruomenę ir tenka pagalbos prašyti ir psichologo („<...>pasitelkia pagalba tiek psichologo <...>“ (D^2)). Globos namuose atvykusiems naujiems gyventojams sunku susitaikyti su nauja aplinka, įsitraukti į globos namų bendruomenę dėl šios situacijos socialiniai darbuotojai pasitelkia kitų specialistų pagalbą, kad senyvo amžiaus asmenims padėti susitvarkyti su savo emocijomis ir psichologiškai taptų stipresni.

Išanalizavus socialinių darbuotojų interviu metu pateiktus duomenis, suformuluota kategorija, identifikuojanti socialinių darbuotojų organizuojamas veiklas senyvo amžiaus asmenims, kurios padeda greičiau įsitraukti į globos namų bendruomenę (žr. 7 lentelę).

Veiklos, skatinančios senyvo amžiaus asmenų įtrauktį į globos namų bendruomenę

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Socialinio darbuotojo organizuojamos veiklos	Kūrybinė veikla	„<...>piešimo terapija<...>“(D ¹); „<...>meniniai užsiėmimai.“ (D ²); „<...>įvairūs rankdarbiai, dailės terapija, kuriamos šventinės dekoracijos papuošti įstaigą, kambario erdves<...>“(D ⁴); „meninės raiškos <...>“(D ⁵); „<...>meniniai užsiėmimai<...>“(D ⁶); „piešimas, rankdarbiai<...>“(D ⁸).	6
	Švenčių, popiečių organizavimas	„<...>šventės.“(D ¹); „<...>popietės<...>“(D ¹); „<...>popietės<...>“(D ²); „teminės popietės, gimtadienių minėjimai.“ (D ⁴); „<...>minimos valstybinės, kalendorinės šventės <...> asmeninių švenčių rengimas, meno kolektyvų, jaunimo organizacijų priėmimas, kultūrinių renginių organizavimas įstaigoje.“ (D ⁵); „<...> organizuojami koncertai įvairūs, šventės, popietės<...>“(D ⁸).	6
	Lavinamieji užsiėmimai	„<...>stalo žaidimai.“ (D ²); „užsiėmimai smulkiajai motorikai gerinti <...>“(D ⁴); „<...> išbandome įvairius lavinamuosius žaidimus<...>“(D ⁵); „<...>Veiklos lavinančios<...>(D ⁷).	4
	Įvairios terapijos	„<...>muzikos terapija.“ (D ¹); „spalvų terapijos <...>“(D ⁴); „<...> klausytis muzikos.“ (D ⁶); „<...> muzikos klausymas, smėlio terapija, vaizdų terapija.“(D ⁸).	4
Iš viso:			20

Kaip matome 7 lentelėje daugiausiai tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų aktualizavo įsitraukti senyvo amžiaus asmenims į globos namų bendruomenę padeda įvairios organizuojamos šventės, popietės globos namuose (1 subkategorija). Socialiniai darbuotojai teigia, kad gyventojų įsitraukimą didesnę lemia tada, kai asmenys dalyvauja organizuojamose šventėse ar popietėse globos namuose („<...> organizuojami koncertai įvairūs, šventės, popietės<...>“(D⁸)). Galime daryti prielaidą, kad senyvo amžiaus asmenims globos namuose organizuojamas šventės ar popietės yra viena iš geriausių veiklų, norint greičiau įsitraukti į bendruomenę, kadangi asmenys tada gali pabendrauti su kitais gyventojais, susipažinti, atrasti sau artimą draugą, kuriuo galės pasitikėti, išsipasakoti ar tiesiog kartu leisti dienas.

Atlikus tyrimo duomenų analizę taip pat nemažai specialistų įvardino, vieną iš geriausiai padedančių įsitraukti į globos namų bendruomenę senyvo amžiaus asmenims atvykus veiklą:

meniniai užsiėmimai (1 subkategorija). Specialisčių teiginiai parodo, kad įvairūs meniniai užsiėmimai padeda asmenims atvykus gyventi į globos namų įstaigą įsitraukti į bendruomenę („<...>įvairūs rankdarbiai, dailės terapija, kuriamos šventinės dekoracijos papuošti įstaigą, kambario erdves<...>“(D⁴)). Užsiimant įvairia kūrybine veikla, senyvo amžiaus asmenys ne tik gali greičiau susipažinti su kitais bendruomenės gyventojais, bet ir patys atsipalaiduoti, nuraminti įvairiausias mintis, pažinti aplinką globos namų.

Kiek mažiau tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų aktualizavo greitesnio įsitraukimo į globos namų bendruomenę veiklą, lavinamieji užsiėmimai (3 subkategorija). Iš tyrimo dalyvių pateiktų atsakymų, matoma, kad gyventojai įsitraukia į globos namų bendruomenę dalyvaudami lavinamuosiuose užsiėmimuose („<...> išbandome įvairius lavinamuosius žaidimus<...>“(D⁵)). Galima teigti, kad atvykusiems gyventojams labai padeda įvairios veiklos įsitraukti į bendruomenę, per jas asmenys gali atsiskleisti ir šiek tiek numalšinti tą stresą atvykus į naują aplinką.

Taip pat specialistės įvardijo senyvo amžiaus asmenys atvykę į globos namus, įsitraukimui į bendruomenę ir įvairias terapijas (4 subkategorija). Socialinės darbuotojos teigia, kad senyvo amžiaus asmenys, kurie būna šiek tiek lėtesni ar labiau užsidarę renkasi terapijas, kurios padeda taip pat įsitraukti į globos namų bendruomenę („<...> muzikos klausymas, smėlio terapija, vaizdų terapija.“(D⁸)). Labai svarbu senyvo amžiaus asmenims, kurie yra labiau pasimetę ar tiesiog visiškai užsidarę, pasiūlyti įvairias terapijas, kurios padėtų po truputi asmenį įtraukti į globos namų aplinką.

Apibendrinant galime teigti, kad socialiniai darbuotojai senyvo amžiaus asmenims organizuoja įvairiausias užsiėmimus, kad asmenys atvykę į globos namus įsitrauktų greičiau į bendruomenę. Įvairiausias organizuojamos veiklos gali asmenis įtraukti ir leisti susipažinti su kitais gyventojais, kadangi susipažinus ir dalyvaujant veiklose, nors trumpam pamiršta stresą ar neįtikėjimo jausmą pakeitus aplinką. Labai svarbu socialiniams darbuotojams įvertinti atvykusio gyventojų poreikius, savarankiškumą, asmuo turi būti išklaustytas, išgirstas bei stengtis nesuvaržyti asmens laisvės, leisti asmeniui pasirinkti jam dominančias veiklas, kad asmuo turėtų noro dalyvauti ir susipažinti su kitais gyventojais, tai padėtų labiau įsitraukti į bendruomenę globos namų.

Atlikus socialinių darbuotojų interviu atsakymų turinio analizę, suformuluotos kategorija, kuri identifikuoja socialinių darbuotojų nuomonę, kokių socialinių paslaugų trūksta įtraukiant senyvo amžiaus asmenis į globos namų bendruomenę (žr. 8 lentelę).

**Lūkesčiai, paslaugų kokybės tobulinimui įtraukiant senyvo amžiaus asmenis į
globos namų bendruomenę**

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Gyventojo įtraukimui į globos namų bendruomenę trūkstamos paslaugos	Atsižvelgimas į asmens poreikius	„Manau, reikėtų pirmiausia atsižvelgti į asmens poreikį dėl kambario pasirinkimo.“ (D ²); „<...> kad asmuo galėtų įsitraukti į globos namų bendruomenę, visų pirma turėtų būti kiek įmanoma atstatyta jo fizinė sveikata.“ (D ³); „<...> nauja aplinka turėtų būti kuriama, kuo artimesnė asmens namams ir jų jaukumui.“ (D ⁴); „<...> labai svarbu atsižvelgti į asmens poreikius, bet ne visada tai pavyksta iš pradžių.“ (D ⁷);	4
	Konkretus numatomas planas įtraukimui	„Galbūt susidaryti numatytą planą, kaip priimame naujai atvykusius gyventojus, nes dabar mūsų įstaigoje, tai šiek tiek socialinis papasakoja, tai slaugytoja. <...>“ (D ¹); „Galbūt labiau padėtų didesnis kitų darbuotojų įsitraukimas, reikėtų, kad įstaiga turėtų numatytą planą, kaip dirbti su ką tik atvykusiu gyventojų.“ (D ⁸);	2
	Specialisto ir gyventojo santykio kūrimas	„<...> vienas iš trūkumų ir būtų bendravimo stoka, kadangi socialinis darbuotojas atvykus naujam gyventojui turi nemažai darbo ties dokumentacija.“ (D ⁴);	
	Socialinių paslaugų poreikis nedarbo metu	„Labai dažnai susilaukiame kritikos, kad reikėtų socialinio darbuotojo ir savaitgaliais <...>“ (D ⁵);	
	Psichologo konsultacijos	„Gal būt ir psichologo konsultacijos būtų reikalingos.“ (D ⁵);	
Iš viso:			9

8 lentelėje galima išžvelgti socialinių darbuotojų nuomonę, kokių socialinių paslaugų trūksta įtraukiant naujai atvykusi gyventoja į globos namų bendruomenę. Socialiniai darbuotojai aktualizuoja, kad labai svarbu pirmiausia atpažinti ir suprasti asmens poreikius (1 subkategorija). Specialisčių teigimu, senyvo amžiaus asmenų tik ką atvykus, kartais sunku suprasti, kas tai per asmuo, kokie jo poreikiai, o kadangi įstaigoje užimtumas nemažas, nėra galimybės parinkti pagal asmens poreikius kambarį jam („Manau, reikėtų pirmiausia atsižvelgti į asmens poreikį dėl kambario pasirinkimo.“ (D²)). Iš tyrimo dalyvių nuomonių matyti, kad tai vienas iš svarbiausių aspektų norint įtraukti asmenį greičiau į globos namų bendruomenę, nes kitu atveju labai apsunkina pačio asmens įsitraukimą, kadangi jam dar reikia ne tik apsiprasti prie aplinkos, bet ir perprasti kartu su juo gyvenančiu asmeniu.

Tyrimė dalyvavę socialiniai darbuotojai akcentavo kaip reikšmingą socialinę paslaugą, kurios trūksta, tai numatomo konkretaus plano gyventojų įtraukimui (2 subkategorija). Specialistės teigia, kad įstaigoje nėra numatyto konkretaus plano, kaip įtraukti senyvo amžiaus asmenį į globos namų bendruomenę („*Galbūt susidaryti numatyta planą, kaip priimame naujai atvykusius gyventojus, nes dabar mūsų įstaigoje, tai šiek tiek socialinis papasakoja, tai slaugytoja. <...>“(D¹)*). Labai svarbu yra nusimatyti įstaigoje konkretų planą, kaip bus dirbama su senyvo amžiaus asmeniu, kuriam atvykusiam būtų suteiktos kokybiškos paslaugos.

Kiek mažiau tyrimė dalyvavusių socialinių darbuotojų įvardino socialinių paslaugų trūkumą, kaip specialisto ir gyventojų santykio kūrimą (3 subkategorija). Socialinių darbuotojų nuomonę, atvykus gyventojui gali trūkti bendravimo, kadangi specialistės turi nemažai darbo prie oficialių dokumentų („*<...> vienas iš trūkumų ir būtų bendravimo stoka, kadangi socialinis darbuotojas atvykus naujam gyventojui turi nemažai darbo ties dokumentacija.*“ (D⁴)). Ivanauskienė (2004) teigia, kad įstaigoje gyvenantys senyvo amžiaus asmenys kartais neturi suvokimo kaip bendrauti su aplinka. Jiems trūksta pasitikėjimo, dėl šios priežasties svarbu, kad socialinis darbuotojas atrastų laiko bendravimui ir teigiamų tarpusavio ryšio kūrimui su gyventoju.

2.6.2 Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimo į globos namų bendruomenę aspektai

Siekiant labiau įsigilinti į senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą į globos namų bendruomenę buvo apklausiami patys gyventojai. Šio tyrimo klausimai buvo skirti atskleisti senyvo amžiaus asmenų nuomonę, kaip jiems sekėsi įsitraukti į globos namų bendruomenę tik atvykus į įstaigą. Pirmosios diagnostinės srities klausimais stengiamasi atskleisti senyvo amžiaus asmenų apsisprendimą paskatinusi apsigyventi globos namuose. Išanalizavus senyvo amžiaus asmenų interviu metu pateiktus atsakymus, suformuluota kategorija, identifikuojanti kas paskatino senyvo amžiaus asmenis apsigyventi globos namų bendruomenėje (žr. 9 lentelė).

9 lentelė

Priežastys, paskatinusios apsigyventi globos namuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Motyvai, lemiantys apsigyventi globos namų įstaigoje	Asmens apsisprendimas	„ <i><...>Čia apsigyventi nusprendžiau pati<...>“(G¹); „<...>Čia atvykau, nes nebegalėjau savim pasirūpinti.“ (G⁴).</i>	2

	Artimųjų ir asmens sprendimas	„<...>Su artimaisiais pasitarėm ir priėmėme sprendimą. (G ²); „nusprendėm su artimaisiais, kad ši vieta man bus geriau, kadangi vaikai toli gyvena<...>“(G ⁵);„	2
	Artimųjų paskatinimas	„<...>Iš tikrųjų tai vaikai paskatino apsigyventi šioje įstaigoje, nes likau viena,<...>“(G ³).	
		Iš viso:	5

9 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad senyvo amžiaus asmenys atvyko gyventi nusprendę patys (1 subkategorija). Senyvo amžiaus asmenys akcentavo, kad nusprendė patys apsigyventi globos namų įstaigoje, kadangi pablogėjo sveikata, sunku buvo savimi pasirūpinti („<...>Čia atvykau, nes nebegalėjau savimi pasirūpinti.“ (D⁴)). Senyvo amžiaus asmenys dažnai pabrėžė, kad tos apsisprendimas jiems buvo sunkus, kadangi reikėjo palikti savo gimtuosius namus. Senyvo amžiaus asmenys, kurie planuoja ir nori persikelti į socialines paslaugas teikiamas įstaigas, dažnai į įstaigos gyvenimą įsitraukia greičiau nei tie, kurie to neplanuoja (Wilson, 1997; Fraher ir Coffey, 2011).

Taip pat dauguma tyrime dalyvavusių senyvo amžiaus asmenų aktualizavo artimųjų ir pačio asmens sprendimą apsigyventi globos namų bendruomenėje (2 subkategorija). Senyvo amžiaus asmenys teigia, kad kartu su artimaisiais nusprendė apsigyventi globos namuose („nusprendėm su artimaisiais, kad ši vieta man bus geriau, kadangi vaikai toli gyvena<...>“(D⁵)). Dažnai artimieji turi didelę įtaką apsisprendimui senam asmeniui apsigyventi globos namuose, kadangi artimieji gyvena toli ar būna išvykę ir nėra kas pasirūpintu senyvo amžiaus asmeniu, kuris dėl sveikatos problemų nebegali savimi pasirūpinti, dėl to priima šį sprendimą.

Kiek mažiau tyrime dalyvavusių senyvo amžiaus asmenų įvardino, kad apsispręsti apsigyventi globos namuose paskatino artimieji (3 subkategorija). Senyvo amžiaus asmuo tyrimo metu įvardino, kad artimieji paskatino apsigyventi globos namuose („<...>Iš tikrųjų tai vaikai paskatino apsigyventi šioje įstaigoje, nes likau viena,<...>“(D³)). Senyvo amžiaus asmeniui kartais yra sunku nuspręsti ar net suvokti, kad jis nebegali gyventi savarankiškai, jam reikalinga pagalba.

Išanalizavus senyvo amžiaus asmenų interviu pateiktus duomenis, suformuluotos kategorijos, identifikuojančios asmenų emocijas atvykus gyventi į globos namų bendruomenę (žr. 10 lentelė).

Senyvo amžiaus asmenų emocijos atvykus gyventi į globos namų bendruomenę

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Senyvo amžiaus asmenų teigiamos emocijos	Džiaugsmas	„<...>šiandien džiaugiuosi.“ (G ³).	
	Lūkestis ir viltis	„<...>žinojau, kad man čia bus geriau.“ (G ⁵).	
Senyvo amžiaus asmenų neigiamos emocijos	Liūdesys	„Giliai širdyje liūdėjau dėl savo namų (G ⁵); „Ir liūdna ir streso buvo <...>“(G ³). „Liūdna buvo palikti savo namus.“ (G ²).	3
	Nedrašumas naujoje vietoje	„Buvo nedrašu, šiek tiek nejauku, kiti namai<...>“(G ¹); „<...>buvo nejauku naujoje vietoje.“ (G ⁴).	2
Iš viso:			7

10 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad senyvo amžiaus asmenys akcentavo, kad apsigyvenant globos namų bendruomenėje džiaugėsi (1 subkategorija). Tyrime dalyvavę senyvo amžiaus asmenys, atvykę gyventi į globos namus džiaugiasi savo sprendimu („<...>šiandien džiaugiuosi.“ (G³)). Galima daryti prielaidą, kad senyvo amžiaus asmenys retai kada džiaugiasi atvykę gyventi į globos namų bendruomenę.

Taip pat tyrime dalyvavę asmenys aktualizavo lūkestį ir viltį atvykus gyventi į globos namų bendruomenę (2 subkategorija). Senyvo amžiaus asmenys teigia, kad atvykus gyventi į įstaigos bendruomenę žinojo, jog šioje vietoje bus geriau („<...>žinojau, kad man čia bus geriau.“ (G⁵)). Senyvo amžiaus asmenys atvykę gyventi į globos namus tikisi, kad jose viskas bus gerai, kad bus suteiktos jiems socialinės paslaugos, kad asmenys ištrauks į bendruomenę globos namų ir nejaus jokios atskirties.

Kiek daugiau senyvo amžiaus asmenys įvardino, kad susiduria su neigiamomis emocijomis, tokiomis kaip liūdesys (3 subkategorija). Tyrime dalyvavę gyventojai teigia, kad atvykę gyventi į įstaiga dažnai jaučia liūdesį („Giliai širdyje liūdėjau dėl savo namų (G⁵)), kadangi teko palikti savo gimtuosius namus, savo įprasta rutiną. Senyvo amžiaus asmenims pakeisti aplinką yra labai sunku, kadangi asmuo dažnai yra prisirišęs prie savo aplinkos, savo namų, juose daug metų praleistą ir puoselėta, jam yra labai patogu.

Atlikto tyrimo metu paaiškėjo, jog senyvo amžiaus asmenys atvykę gyventi į globos namų bendruomenę jaučiasi nedrašiai naujoje aplinkoje (4 subkategorija). Gyventojai įvardino, kad atvykus į globos namus jaučiasi nedrašiai ir nejaukiai naujoje aplinkoje („Buvo nedrašu, šiek tiek nejauku, kiti namai<...>“(G¹)). Galima apibendrinti, kad asmenims atvykus dažniausiai

apima ne teigiamos emocijos, bet neigiamos dėl kurių asmenims sunkiau gali įsitraukti į globos namų bendruomenę.

Atlikus senyvo amžiaus asmenų tyrimo interviu buvo siekta išsiaiškinti pačių asmenų nuomonę su kokiais sunkumais susiduria atvykus gyventi į globos namų bendruomenę, suformuluota kategorija, identifikuojanti asmenų įsitraukimą apsunkinantys veiksniai ir įsitraukimą skatinantys veiksniai (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą lemiantys veiksniai

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Gyventojų įsitraukimą apsunkinantys veiksniai	Prisitaikymas prie aplinkos, kambarioko	„Gal didžiausias nepatogumas buvo, kad reikėjo prisitaikyti prie kambariokės, (G ¹); „<...>sunku prisitaikyti prie aplinkos<...>“ (G ²); „<...> kol prisitaikai, nu sunku buvo<...>“ (G ³); „<...>kol pripratai, atrodo visi svetimi, nauji žmonės, veidai, bet pripranti.“(G ⁴); „<...> kol prisitaikiau<...>“ (G ⁵).	5
	Rutinos pasikeitimas	„<...>namie ką norėjai tą darei, o čia yra veiklos, turi dalyvauti darbuotojos stengiasi mus sudominti. (G ¹); „<...>nenorėdavau dalyvauti niekur<...>“ (G ²); „ Namie ką nori ta daryk, kelkis, eik miegot nors ir ryte, o čia judėjimas jau anksti prasideda<...>“ (G ³); „ Labiausiai tai tos taisyklės čia, pusryčiai tokia valanda, pietai tokia, namie kai buvau, kada norėjau tada ir pavalgiau<...>“ (G ⁵).	4
Gyventojų įsitraukimą skatinantys veiksniai	Maitinimas	„Daug maisto čia mums duoda (G ¹).	
Iš viso:			10

11 lentelėje matyti su kokiais apsunkinančiais ir skatinančiais veiksniais senyvo amžiaus asmenys susidūrė apsigyvenant globos namų bendruomenėje. Senyvo amžiaus asmenys atvykę gyventi į globos namų bendruomenę akcentavo apsunkinantį veiksni, kaip prisitaikymas prie naujos aplinkos ar kambarioko (1 subkategorija). Gyventojai įvardino, kad sunku buvo prisitaikyti ir prie naujos aplinkos ir prie kambarioko („Gal didžiausias nepatogumas buvo, kad reikėjo prisitaikyti prie kambariokės, (G¹)). Gyventojams labai sunku prisitaikyti prie aplinkos, o ypač jei reikia dar gyventi su kitu žmogumi, kurio įpročiai kasdieniniai yra visiškai skirtingi, dėl šios priežasties asmenys gali ilgiau įsitraukinėti į globos namų bendruomenę.

Taip pat tyrimo dalyviai aktualizavo apsunkinantį veiksnių, kaip rutinos pasikeitimas (2 subkategorija). Gyventojų teigimu, įsitraukimą į globos namų bendruomenę prailgina ir rutinos pasikeitimas, kadangi turi įprasti prie globos namų taisyklių, dienos režimo („<..>namie ką norėjai tą darei, o čia yra veiklos, turi dalyvauti darbuotojos stengiasi mus sudominti. (G¹)). Galime daryti prielaidą, kad senyvo amžiaus asmenims pasikeitusi jų rutina dienos, jiems sunku įprasti prie naujų dalykų, o ypač prie kitos rutinos, galbūt kuri yra šiek tiek aktyvesnė nei namie.

Kiek mažiau tyrime senyvo amžiaus asmenys pateikė atsakymus apie jiems įsitraukimą skatinančius veiksnius globos namų bendruomenėje (2 kategorija). Senyvo amžiaus asmenys įvardino vieną skatinantį veiksnių, kaip maitinimą (3 subkategorija). Gyventojų teigimu, įsitraukti į globos namus padėjo maitinimas („Daug maisto čia mums duoda (G¹)). Atsižvelgiant į tyrimo metu išsakytas mintis, galima daryti prielaidą, kad skatinamųjų veiksmių, kurie padeda asmenims įsitraukti į globos namų bendruomenę, asmenys įvardino labai mažai. Galbūt asmenims sunku įvardinti, kadangi dauguma atvyksta gyventi su stresu bei liūdesiu, kad tenka palikti savo gimtuosius namus ir dėl šios priežasties sunku atrasti tuos teigiamus veiksnius, kurie padėjo jiems įsitraukti į globos namų bendruomenę.

Išanalizavus senyvo amžiaus asmenų interviu metu pateiktus duomenis, suformuluotos kategorijos, identifikuojant senyvo amžiaus asmenims įsitraukimą skatinančias organizuojamas veiklas (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

Senyvo amžiaus asmenims įsitraukimą į globos namų bendruomenę skatinančios veiklos

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Veiklos skatinančios įsitraukti į globos bendruomenę	Meniniai užsiėmimai	„Man labiausiai padėjo įsitraukti įvairiausių veiklos, kuriuose mes visi kartu darom gražius dalykus, piešiam, karpom. (G ⁵); „Užimtumas, turim darbuotoja, kuri veda mums, labai įdomias veiklas, ir piešiam<...>“ (G ⁴); „Man tai labiausiai patinka piešimas<...>“ (G ¹).	3
	Organizuojamos popietės	„<..>labiausiai gal popietės įvairiausių, nes juose visi susirenkame, pasišnekučiuojam, pabendraujam, pasijuokiam.“ (G ³); „Popietės įvairiausių<...>“ (G ²).	2
	Sporto užsiėmimai	„Mankšta tikrai padeda, daug ateina gyventojų, daug ir pabendraujam <...>“ (G ²).	
Iš viso:			6

12 lentelėje galime išvelgti, kokios senyvo amžiaus asmenims veiklos padėjo įsitraukti į globos bendruomenę, gyventojai labiausiai aktualizavo meninius užsiėmimus (1 subkategorija). Senyvo amžiaus asmenys teigia, kad įsitraukti į globos namų bendruomenę labai padėjo užimtumo veikla, kuriuose jie piešia, kuria įvairiausių rankdarbius („*Man labiausiai padėjo įsitraukti įvairiausių veiklos, kuriuose mes visi kartu darom gražius dalykus, piešiam, karpom. (G⁵)*). Iš pateiktų gyventojų atsakymų, galima daryti prielaidą, kad asmenims organizuojamos meninės veiklos ne tik padeda atsipalaiduoti, bet ir leidžia labiau pažinti globos namų bendruomenę (aplinka, gyventojus).

Taip pat senyvo amžiaus asmenys aktualizuoja įsitraukimą į globos namų bendruomenę padeda organizuojamos popietės (2 subkategorija). Gyventojų teigimu, įvairiausių organizuojamos popietės globos namuose, padeda naujam atvykusiam gyventojui įsitraukti į aplinką, susipažinti su kitais gyventojais („*<...>labiausiai gal popietės įvairiausių, nes juose visi susirenkame, pasišnekučiuojam, pabendraujam, pasijuokiam. (G³)*). Galima daryti prielaidą, kad popietės, kurias organizuoja socialinis darbuotojas yra veiksmingiausias dalykas įtraukti naujai atvykusi gyventoją į globos namus, kadangi per tokias popietės asmenys gali labiau pabendrauti, pasipasakoti, susipažinti ir suprasti, kad atvykęs asmuo ne vienas.

Kiek mažiau tyrimo dalyviai įvardino įsitraukimą padedančia veiklą: sporto užsiėmimai (3 subkategorija). Gyventojai teigia, kad per sporto užsiėmimą, jie ir pabendrauja ir susipažįsti ir aktyviai leidžia laiką („*Mankšta tikrai padeda, daug ateina gyventojų, daug ir pabendraujam <...> (G²)*). Įvairiausių globos namuose organizuojamos veiklos labai padeda asmenims įsitraukti į globos namų bendruomenę, kadangi per veiklas asmuo gali pamatyti kokia aplinka supa globos namuose, kaip bendraujama ir suprasti, kad tai namai, kuriuose asmuo niekada nesijaus vienišas.

Išanalizavus senyvo amžiaus asmenų pateiktus tyrimo metu duomenis, buvo išsiaiškinta ko tikisi kiekvienas gyventojas įsitraukiant į globos namų bendruomenę, suformuluota kategorija, kuri identifikuoja gyventojų lūkesči gyvenant globos namų bendruomenėje (žr. 13 lentelę).

13 lentelė

Senyvo amžiaus asmenų lūkesčiai įsitraukiant globos namų bendruomenę

Kategorija	Subkategorija	Įrodančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Gyventojų įsitraukimo lūkesčiai	Darbuotojų malonus bendravimas	„ <i>Kad ir toliau bus toks geras personalas, <...> (G⁴); „ su mumis taip gražiai elgsis. <...> (G⁵); „Tikiuos, kad darbuotojai nesikeis <...> (G¹); „darbuotojai bus malonūs, draugiški. “ (G³).</i>	4

13 lentelės tęsinys

	Kokybiškai teikiamos socialinės paslaugos	„<..>mumis rūpinsis ir teiks mums paslaugas vis šias (G ⁴); „mumis rūpinsis <...>“(G ⁵).	2
Iš viso:			6

13 lentelėje matoma, kad dauguma senyvo amžiaus asmenų tikisi jog įsitraukti į globos namų bendruomenę padės darbuotojų malonus bendravimas (1 subkategorija). Gyventojų teigimu, labai didelę įtaką įsitraukiant į globos namų bendruomenę yra darbuotojų malonus, draugiškas bendravimas („*darbuotojai bus malonūs, draugiški.*“ (G³)). Galima daryti prielaidą, kad asmenims apsigyvenant globos namuose ir siekiant sėkmingo įsitraukimo į globos namus būtinas bendravimas su personalu.

Kiek mažiau senyvo amžiaus asmenys įvardino kokybiškai teikiamų socialių paslaugų poreikį (2 subkategorija). Senyvo amžiaus asmenys įvardino, kad jiems rūpi kaip jais rūpinasi ir kokias paslaugas teikia globos namuose gyvenantiems asmenims („<..>mumis rūpinsis ir teiks mums paslaugas vis šias (G⁴)). Dažnai atvykę gyventi į globos namus asmenys nesupranta kas tai per vieta, bet ilgainiui senyvo amžiaus asmuo apsipranta ir jau žino, kokios paslaugos jam įstaigoje yra būtinos ir kaip kokybiškai jas galima teigti.

Apibendrinant šią diagnostinę sritį galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenys labai įvairiai vertina įsitraukimą į globos namus iš savo asmeninės patirties. Galima teigti, kad asmenims atvykus gyventi į globos namus svarbu, kad atsižvelgtu į jų poreikius ir teiktų kokybiškas paslaugas. Taip pat gyventojų nuomonę yra reikšmingas tarpusavio bendravimas. Senyvo amžiaus asmenys atvykę gyventi į globos namus jaučiasi nejprastai ir nedrąsiai, todėl svarbu, kad socialinis darbuotojas būtų tas asmuo, kuris padėtų įsitraukti į globos namų bendruomenę. Svarbu, kad socialinis darbuotojas organizuotų įvairias užimtumo veiklas, popietes ar šventes, per kurias galėtų naujai atvykę gyventojai įsitraukti ir greičiau apsiprasti prie naujos aplinkos.

2.6.3 Tyrimo duomenų apibendrinimas

Atlikus empirinio tyrimo duomenų analizę galima teigti, kad buvo atskleista reikšmingų aspektų apie senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą tiek socialinio darbuotojų požiūriu tiek pačių senyvo amžiaus asmenų.

Tyrimo metu gauta informacija apie senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą į globos namų bendruomenę galima teigti, kad tiek socialiniai darbuotojai tiek patys gyventojai apibūdina pirmąsias dienas atvykus į globos namus emociškai, kaip sunku laikotarpį, kuris apima liūdesį, nedrąsumą, baimę. Tyrimo dalyviai taip apibūdina, kadangi senyvo amžiaus asmenims sunku suprasti ir suvokti, kad pasikeitė aplinka, kad teko palikti savo gimtuosius namus. Galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenims aplinkos pakeitimas sudaro nemažai streso jo gyvenime, tenka ne tik bandyti prisitaikyti, bet ir po truputi įsitraukti į naują bendruomenę.

Iš tyrimo metu gautu duomenų matoma, kad senyvo amžiaus asmenys ir socialiniai darbuotojai labai panašiai įvardina ir atsiradusius sunkumus įsitraukiant į globos namų bendruomenę. Tyrimo dalyviai teigia, kad sunkiausia yra prisitaikyti prie naujos aplinkos ir kambario draugo tai pat ir rutinos pasikeitimo. Galima teigti, kad išskirti tyrimo metu teigtų atsakymų pagrindiniai senyvo amžiaus asmenų sunkumai dėl kurių asmenims sunku įsitraukti į globos namų bendruomenę.

Atlikus tyrimą galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenys atvykdami į globos namų bendruomenę tikisi malonaus bendravimo ne tik su darbuotojais, bet ir gyventojais. Tikisi ir kambario, kuriame gyvens vienas, ramios aplinkos. Socialiniai darbuotojai taip pat įvardino panašius senyvo amžiaus asmenų lūkesčius. Galima teigti, kad asmenys tiek socialiniai darbuotojai tiek senyvo amžiaus asmenys įvardino panašius lūkesčius atvykus gyventi į globos namų bendruomenę.

Iš tyrimo gautų duomenų galima teigti, kad socialiniai darbuotojai organizuoja įvairiausias veiklas, kurios padeda senyvo amžiaus asmenims labiau įsitraukti į globos namų bendruomenę. Tiek socialiniai darbuotojai tiek apklausti tyrimo metu senyvo amžiaus asmenys įvardino veiklas, kurios jų nuomonę padeda įsitraukti į globos namų bendruomenę greičiau. Iš pateiktų duomenų globos namuose organizuojami meniniai užsiėmimai, sporto užsiėmimai, įvairiausios terapijos, šventės, popietės bei ekskursijos. Senyvo amžiaus asmenys teigia, kad organizuojamos veiklos padeda susipažinti su kitais globos namų gyventojais taip pat padeda pažinti supančią aplinką bei darbuotojus. Galima daryti prielaidą, kad asmenys dalyvaudami organizuojamose veiklose globos namuose, greičiau įsitraukia į globos namų bendruomenę.

Tyrimo metu gauta informacija apie socialinių darbuotojų požiūrį, kokių socialinių paslaugų trūksta globos namuose įtraukiant senyvo amžiaus asmenis į globos namų bendruomenę.

Tyrimo dalyvės įvardino, kad trūksta atsižvelgimo į patį senyvo amžiaus asmenį, jų norus ir poreikius. Taip pat akcentavo, trūkstamo konkretaus numatomo plano įtraukimui į globos namus senyvo amžiaus asmenį. Galima daryti prielaidą, kad globos namuose nėra numatyto plano, kaip padėti įsitraukti į globos namų bendruomenę senyvo amžiaus asmeniui, kuriam ir taip sunku pakeitus aplinką.

Išvados

1. Taikant teorinę analizę atskleista globos namų dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis socialinių paslaugų teikimo Lietuvoje ir Ukrainoje procesų ypatumai. Galima teigti, kad Lietuvoje globos namuose įvertinamas senyvo amžiaus ir suaugusiems asmenims su negalia, savarankiškumo lygis, pagal kurį teikiama kompleksinė, nuolatinės specialistų priežiūros reikalaujanti kompleksinė pagalba. Globos namų įstaigoje siekiama kuo daugiau saugoti ir puoselėti gyventojų socialinę gerovę, skatinti jų savarankiškumą lygį kuo ilgiau, kad asmenys stengtųsi, nesustotų ir jaustųsi kuo daugiau galintis savimi pasirūpinti. Socialinė globa įstaigoje teikiama vadovaujantis principais: asmens teisių užtikrinimo, dalyvavimo ir bendradarbiavimo, pasirinkimo ir socialinės globos tikslingumo, asmens savarankiškumo ugdymo ir socialinės integracijos, nediskriminavimo. Išsiaiškinta, kad Ukrainoje socialinės paslaugos teikiamos pagal asmens gyvenamąją vietą, stacionariose globos įstaigose, reabilitacijos įstaigose, laikino buvimo įstaigose, teritoriniuose socialinių paslaugų teikimo centruose.

2. Taikant kokybinius tyrimo metodus identifikuota senyvo amžiaus asmenų sunkumai/iššūkiai įsitraukiant į globos namų bendruomenę. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai atskleidžia senyvo amžiaus asmenų įsitraukimą į globos namų bendruomenę apsunkinančius aspektus. Specialistai įvardina asmens vidinių sunkumų atsiradimą. Senyvo amžiaus asmenims sunku prisitaikyti prie naujos aplinkos, blogėjanti asmens sveikatos būklė, dėl kurios asmens sunku įsitraukti į globos namų bendruomenę tiek fiziškai tiek psichologiškai. Taip pat socialiniai darbuotojai akcentavo ir iššūkius dėl kurių asmenims sunku įsitraukti į globos namų bendruomenę: vidaus tvarkos taisyklių nesilaikymas, higienos trūkumas. Tyrimo metu nustatyta ir senyvo amžiaus asmenų, jų nuomonę, veiksniai kurie apsunkina bei skatina įsitraukti į globos namų bendruomenę. Gyventojų teigimu, įsitraukiant į globos namų bendruomenę apsunkina: rutinos pasikeitimas bei prisitaikymas prie naujos aplinkos ir kito asmens.

3. Taikant kokybinio tyrimo metodus identifikuota socialinių darbuotojų organizuojamos veiklos padedančios įsitraukti senyvo amžiaus asmenims į globos namų bendruomenę. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai organizuoja įvairiausias užimtumo veiklas, kad naujai atvykę asmenys ne tik greičiau įsitrauktų į globos namų bendruomenę, bet ir įprastų prie naujos aplinkos. Socialiniai darbuotojai organizuoja: kūrybines veiklas, šventes, popietes, įvairiausias terapijas, lavinamąsias veiklas. Organizuojamos veiklos globos namuose padeda greičiau apsiprasti naujai atvykusiems gyventojams, pažinti aplinką, kitus globos namų gyventojus, skatinti savarankiškumą bei bendravimą. Apklausti globos namų gyventojai taip pat įvardino užimtumo veiklų svarbą globos namuose. Tyrimo metu nustatyta, kad senyvo amžiaus

asmenims socialinių darbuotojų organizuojamos veiklos padėjo greičiau įtraukti į globos namų bendruomenę.

4. Remiantis empiriniais tyrimo duomenimis, atskleistos socialinių darbuotojų, dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis, įtraukimo į globos namų bendruomenę, socialinių paslaugų plėtojimo galimybės. Tyrimo metu atskleistos socialinių darbuotojų, senyvo amžiaus asmenų įtraukimo į globos namų bendruomenę proceso sritys, kurios padėtų labiau asmenims įtraukti. Tiriamieji išryškino, kad senyvo amžiaus asmenys atvykę gyventi į globos namus įtrauktų į bendruomenę greičiau jei būtų labiau atsižvelgiama į asmens poreikius bei numatomas konkretus planas įtraukimo. Specialistai įvardino, kad senyvo amžiaus asmenys įtrauktų greičiau, reikėtų leisti jiems pasirinkti ir atsižvelgti ar jie nori ir gali gyventi su kitu asmeniu. Senyvo amžiaus asmenims sunku prisitaikyti prie naujos aplinkos, o ypač prie kito asmens, jei asmuo yra pratęs gyventi vienas. Taip pat specialistų nuomonę, reikalingas konkretus planas globos namuose įtraukiant senyvo amžiaus asmenis į bendruomenę. Galima teigti, kad globos namuose nėra numatyto ir sudaryto plano, kaip įtraukti senyvo amžiaus asmenis į bendruomenę globos namų.

Literatūra

1. Allison M., Keller C. (2012) *Physical activity in the elderly: benefits and intervention*
2. Baršauskienė V., Janulevičienė B. (1999) *Žmogiškieji santykiai*. Kaunas
3. Berger, P. L., Luckmann, T. (1991). *The social Construction of Reality*.
4. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokudžio leidykla-spaustuvė.
5. Čepėnaitė A. D. (2008). *Senyvo amžiaus žmonių socialinė aprėptis ir demokratinio pilietiškumo apraiškos*. Socialinis darbas.
6. Corsini, J., Wedding, D. (2011). *Šiuolaikinės psichoterapija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika
7. Daatland, S. O. (2005). *Quality of Life and Aging*. Cambridge University Press
8. Erber, J.T. (2005). *Aging and Older Adulthood. Gerontological Social Work. Department of Social Work and Department of Gerontology*
9. Gaižauskienė, I., Valavičienė, N., (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16724/9789955302056.pdf?sequence>
10. Giddens A. (2005). *Sociologija*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
11. Giddens, A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas*. Vilnius: Pradai
12. Gudžinskienė, V. ir Mačiuikienė, D. (2011) *Senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos namuose, socialinių darbuotojų teikiamos pagalbos vertinimas*. Prieiga per internete:
13. Gustaitienė, L., Banevičiūtė, V. (2014). *Vyresnio amžiaus žmonių psichologinių bei socialinių veiksnių, psichosocialinio prisitaikymo ypatumai socialinių ir demografinių duomenų apžvalgiu*. Prieiga prie interneto: https://pdfs.semanticscholar.org/52ec/ffbbe5cfe08eb482fd55ae1b7423e60fa188.pdf?_ga=2.25309082.1832388066.1611179684-173001189.1611179684
14. Hanratty B., Lowson E., Holmes L., Grande G., Addington-Hall J., Payne S., Seymour J. (2012). *Funding health and social services for older people – a qualitative study of care recipients in the last year of life*. *Jrsocmed* 105(5): 201–207.
15. Hobart K. R. (2002) *Death and Dying and the Social Work Role*. Journal of Gerontological <http://www.i-manager.lt/upload/201111/Socialinisugdymas15%2826%29.pdf>
16. Indrašienė, V., Margelienė, L. (2009). *Socialinių paslaugų teikimo Lazdijų rajono savivaldybėje vertinimas*. *Socialinis darbas*. Nr. 8(2), 142-152. Prieiga per internetą: <https://ojs.mruni.eu/ojs/social-inquiry-into-well-being/article/view/1269>

17. Ivanauskienė, I. (2004) *Praktinis įgalinimo strategijų taikymas dirbant su moterimi – motina Šeimos užuovėjos programoje*. Socialinis darbas
18. Jurgelėnas, A., Juozulynas, A., Butikis, M. ir Greičiūtė, K., (2007). *Senėjimas ir gyvenimo kokybė*. Gerontologija.
19. Jungers, Ch. M., 2010. *Leaving Home: An Examination of Late-Life Relocation Among Older Adults*. Journal of Counseling and Development
20. Kaminskienė S. (2011). *Socialinio darbo dienos centruose teikiamų paslaugų efektyvumo vertinimas*. Magistro darbas.
21. Kardelis K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: (edukologija ir kiti socialiniai mokslai) vadovėlis*. Kaunas: Judex
22. Kolling, T., Knopf, M. (2014). *Later Life Human Development: Boosting or Buffering Universal Biological Aging*. The Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry
23. Koren Ch. & Doron I (2008) Being a Social Worker in Homes for the Aged. Journal of
24. Kuzmickienė J. (2011). *Rekreacinių veiklų senyvo amžiaus žmonėms ypatumai*. Magistro darbas.
25. Kvieskienė, G., Čiužas, R., Vaicekauskienė, V., Šalaševičiūtė R. (2015). *Kompleksinė pagalba neįgaliems asmenims*. Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla. Prieiga per internetą: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:11684155/datastreams/MAIN/content>
26. Lai C. H., Lin S., H. (2017). *Systems theory*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/316283969_Systems_theory
27. Lee, V. S. P., Simpson, J. and Froggat, K. (2013). *A narrative exploration of older people's transitions into residential care*. Ageing and Mental Health
28. Lemme, B. (2003). *Suaugusiojo raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
29. Lesauskaitė V., Macijauskienė J. (2004) *Geriatrinių pacientų, gyvenančių namuose, poreikiai ir jų užtikrinimas techninėmis priemonėmis*.
30. Lewinson T. (2014). *Co-constructing home with photovoice: Older residents of an assisted living facility build a Photonarrative*. Qualitative Social Work.
31. Lietuvos statistikos departamentas (2020). *Statistinių rodiklių analizė: Senelių globos įstaigos*. Prieiga per internetą: [https://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliuanalize?portletFormName=visualization&hash=9b64f97c-6a5d-46e1-9a0a-d02a4f167827#/#/](https://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliuanalize?portletFormName=visualization&hash=9b64f97c-6a5d-46e1-9a0a-d02a4f167827#/)
32. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas (2006). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.199156E4E004/OzxwpqisAN>

33. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų katalogas (2006). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/038b34f2f8b011ecbfe9c72e552dd5bd?jfwid=125azl9atw>
34. Liobikienė, I. (2010). *Sociologinių tyrimų metodika*. Kauno technologijos universitetas. Sociologijos katedra;
35. Lukamskienė V., Budėjienė A. (2013). *Socialinės paslaugos vyresnio amžiaus asmenims: savipagalbos ir socialinės globos aspektai*. Gerontologija
36. Милькова, М., А. (2004). *Особенности социальной работы в Украине*. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/74515426.pdf>
37. Mockus, A.; Žukaitė, A. (2012) *Sėkmingas senėjimas: psichologinis aspektas [interaktyvus]*. Prieiga per internetą:
38. Orlova, U. L. (2014) *Socialiai globojančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksniai. Daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus Universitetas.
39. Orlova, U. L., Gruževskis, B. (2014). *Savarankiškumas – socialinės globos įstaigoje gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksnys*. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai.
40. Pasaulio sveikatos organizacija (2023). *Sveikas senėjimas* Prieiga prie interneto:<https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/sveikas-senejimas>
41. Pyane M. (2016). *Moder social work theory*. Prieiga per internetą: <https://books.google.vg/books?id=ErESDQAAQBAJ&printsec=copyright#v=onepage&q&f=false>
42. Rossen, E. K. and Knafl, K. A., 2003. Older Women’s Response to Residential Relocation: Description of Transition Styles. *Qualitative Health Research*, 13 (1): 20–36.
43. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/323497804_Kokybiniu_tyrimu_duomenu_rinkimo_metodologija
44. Ruškus, J. (2020). *Grupinio gyvenimo namuose daugiau žmogaus teisių neatsiranda*. Prieiga per internetą: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/111320/1/ISSN2029-5820_2020_N_25_1.PG_113-119.pdf
45. Ruškus, J., Mažeikienė, N., Naujanienė, R., Motiečienė, R., Dvarionis, D. (2013). *Igalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste*. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/937a3938-5b03-4e81-bfae-a97d27650f74/content>
46. Ruževičius, J. (2013). *Kvalitetas gyvenimo kokybė*. Prieiga internetu: <http://www.kvalitetas.lt/index.php?id=716>

47. Stepukonis, F., Puodžienė, L. (2009). *Aštuoniasdešimtmečių psichologijos ypatumai*. Gerontologija.
48. Šatkauskienė, S. (2014). *Socialinio darbuotojo ir kliento sąveika vykstant pagalbos procesui: „pasitikėjimą pirmiausia reikia įgyti“*. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/7e140c4a-636f-4cb6-9c6a-37d9436922c8/content>
49. Vaicekauskienė, V. (2009). *Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą*. Prieiga per internetą: http://www.litlogos.eu/L58/logos58_181_188vaicekauskiene.pdf
50. Vareikytė, A., Kaziliūnas, A., Guogis, A., Gudelis, D., Mickus, J. (2006). *Socialinių paslaugų tobulinimas Lietuvos savivaldybėse*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Arvydas-Guogis/publication/275207244_Socialiniu_paslaugu_tobulinimas_Lietuvos_savivaldybese/links/5534b8c70cf27acb0defb578/Socialiniu-paslaugu-tobulinimas-Lietuvos-savivaldybese.pdf
51. Žalimienė, L. (2005). *Socialinės globos pagyvenusiems asmenims kokybė ir jos vertinimas*. Metodinė priemonė. Vilnius: Efrata
52. Žalimienė, L., (2007). *Socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimas: Lietuvos praktika ir užsienio šalių patirtis*. Gerontologija.
53. Žukauskienė D. (2017). Prieiga prie interneto: <http://psichika.eu/blog/senatve-kokia-ji/>
54. Žydzūnaitė, V. Sabaliauskas S., (2017) *Kokybiniai tyrimai. principai ir metodai*. Vilnius: Vaga
55. Закон України про соціальні послуги. (2019) Prieiga prie interneto: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15?lang=uk>
56. Конституція України (1996). Prieiga prie interneto: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
57. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю.(2017) Prieiga prie interneto: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0806-17>
58. ЗАКОН УКРАЇНИ Про соціальні послуги (2019). Prieiga per internetą: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267119?fbclid=IwAR0cumP6nBRgbVgg1j3M9XW9YrMbZr9KNpxF2-eZFmfMWNzPrw5NGwbH_98#Text
59. І. Б. Іванова (2023) *Соціальна робота з людьми похилого віку*, Prieiga prie interneto: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/naukovi_vydannia/ivanova_i_b_socialna_robota_z_ludmi_pohilogo_viku.pdf

Extended summary

Introduction

The problem and relevance of the study. The number of elderly people is constantly changing - increasing. According to the data of the Lithuanian Statistics Department (2022), the number of elderly persons in the territory of the Republic of Lithuania in 2021 is 689,417, and at the beginning of 2022 it is 871,584. People who have reached a respectable age often have to change not only their place of residence due to their health condition or simply being unable to take care of themselves anymore place, but also habits, activities. Relatives, seeing this, begin to be interested and look for social services that ensure comprehensive care, a better future and security for the elderly. Care home institutions are very advanced in today's life and provide various social services, starting from information, ending with various socio-cultural events. The need for social services and the number of elderly people in social care institutions are increasing every year. In 2017, there were 125 social care institutions operating in Lithuania, and in 2021 - 143. In 2017, 3,638 elderly persons lived in social care institutions, and in 2021 - 3,791 persons. In the statistics, we can see that the need for services is growing rapidly, and the provision of such services helps individuals to solve problems and improves the quality of life of the elderly. According to Lewinson's (2014) study, older people who have to transition to residential care experience a liminal position in coming to terms with the loss of their previous home and dealing with the creation of a new living environment.

Biological aging changes in the human body occur very differently, but are predicted to be less individual than psychological changes. Psychological aspects: cognitive functions, intellectual abilities, social behavior, determine the thoughts and activities of an elderly person (Allison, Keller, 2012). Sometimes, elderly people experience aging processes very quickly, when hearing and vision weaken, they can no longer take care of themselves, and such persons are in great need of care, relatives or social institutions.

In order for social work to be effective and involving elderly people coming to live in a nursing home institution, it is important for the social worker to establish the best possible relationship with the resident. Erber (2005) states that the emergence of problems and their successful solution sometimes also depends on purposeful, responsible and active social work in nursing homes. It is often very difficult for the elderly to leave their native home, and when arriving at a care home institution, the person should feel full support from the staff, trust them and always maintain contact with a loved one, as this would allow the person to be more quickly involved in the future environment. Gudžinskienė and Mačiukienė (2011) evaluated the social services received by elderly people living in nursing homes. Authors Mikulionienė (2011), Liobikienė

(2010), Augutienė and others. (2010) examined the emotions and feelings of elderly persons when their lifestyle and status in society changes. Orlova, Gruževskis, (2014) examined the quality of life factors of elderly people living in nursing homes. Foreign authors also pay a lot of attention to meeting the needs of people living in nursing homes (Roszman 2014).

The decision of elderly people to live in a nursing home facility makes it much easier for relatives, who so often cannot devote time to an old person who needs it very much. The social work experience of social workers working in a care home institution is very important when working with elderly people. According to Hobart (2002), a social worker performs certain professional roles in the course of their work, which usually consist of various functions. The professional role of a social worker can be described as methodical mediation between social institutions and clients. Examining the mutual relations between the resident and the social worker will allow us to see and understand the importance of social work and social services in today's life. According to Baršauskienė and Janulevičienė (1999), the creation of good mutual relations helps employees to be more productive, to do their work better, which provides an opportunity to better meet the needs of the client. Any social worker who seeks to establish friendly relations must be able to use many skills. Only then will he successfully overcome relatively stable situations. (Koren, Doron, 2008).

Knowing the situation in Ukraine these days, it is very sad and disappointing how much despair and stress seniors in care homes in Ukraine can go through. According to statistics of state nursing homes, there are 96 large communal boarding schools and boarding houses in Ukraine, as well as 332 inpatient units where elderly people live. In such a case, one can only guess how great the need is for such foster homes under such conditions. A significant number of Lithuanian nursing homes for the elderly joined the project "More warmth for Ukraine", during which seniors living in nursing homes knitted warm socks for Ukrainians, this is just proof that our seniors do not remain indifferent and dedicate their free time to good intentions. Analyzing the scientific literature of Ukraine, there is a great lack of scientific research that investigates the involvement of elderly people in the nursing home community. Ivanova (2023), analyzed aspects of social work in working with elderly people in nursing homes.

It is noticed that inclusion of the elderly in the nursing home community is examined from many aspects, but mostly the opinion of social workers who work with the elderly is analyzed, but the examination of the opinion of the elderly themselves, their own attitude and involvement in the nursing home community is missed.

Problematic research questions: What aspects do elderly people face when they get involved in the life of the nursing home community? How does a social worker help seniors

integrate into the nursing home community? How does the involvement of care home residents in Lithuania and Ukraine differ and what is the difference?

Research object: Analysis of the opinion of the social worker and the process of inclusion of elderly persons in the care home community.

The purpose of the research: To analyze the analysis of the process of inclusion of elderly persons in the nursing home community.

Research tasks:

1. By applying the method of theoretical analysis, to reveal the peculiarities of the processes of social service provision of nursing homes working with elderly persons in Lithuania and Ukraine;

2. Using qualitative research methods, to identify aspects of the opinion of social workers and elderly persons, highlighting the main challenges in the resident's involvement in the nursing home community;

3. By applying qualitative research methods, reveal the activities organized by social workers that help the elderly to get involved in the nursing home community;

4. Based on the empirical data of the research, to present the directions of the social workers working with the elderly, involvement in the nursing home community, development of social services.

Research methodology and methods: The research of the master's thesis is based on the theories of social constructivism and systems. Systemic analysis studies, constructs and models complex phenomena and systems, such as social assistance to people, which is provided and organized by social work (cit. Vaicekauskienė, 2009).

During the research, different **research methods** were chosen and applied: theoretical of scientific literature in order to find out the involvement of elderly people in the nursing home community, in terms of the opinion of social workers and the residents themselves. A qualitative study was conducted to collect empirical data. Data collection method, semi-structured interview.

Research participants: Qualitative research uses critical sampling. The following criteria apply to informants: working in a nursing home institution, social workers working with the elderly. 8 social workers and 5 elderly residents of nursing homes are interviewed.

Main results of the empirical research

The questions of the first diagnostic area are intended to reveal the emotions of elderly persons who come to live in a care home institution. Efforts are being made to identify the emotions of residents when they come to live in a care home institution. After analyzing the data provided by social workers, categories and subcategories were formulated that indicate the prevailing emotions.

The social workers who participated in the study actualize the main emotions faced by an elderly person after arriving at a nursing home institution, and distinguish the prevailing negative emotions after coming to live in the institution. Specialists identified the emotions of elderly persons upon arrival, loss in a new environment and anxiety. According to the informants, it took a long time for individuals to get used to the current situation, they were usually prone to getting lost ("*<...> feel like strangers in a new environment, don't know anyone, lost.*" (D4)). Often, when people come to live in a foster home institution, they feel lost and worry not only about their current situation, but also about the home they left behind. Moving to a residential care facility is considered one of the most significant and stressful transitions in old age, both in the scientific discourse and by older people themselves (Lowis et al., 2005; Cheek et al., 2006, cited in Charenkova J. 2020).

Social workers somewhat less emphasize negative emotions when elderly people come to live in a nursing home institution, such as fear, sadness. Social workers emphasize that a number of elderly people arrive with sadness and fear ("*Some express sadness...*" (D4), "*<...> what fears do they have...*" (D5); "*They feel fear, anxiety, anger ...*" (D2)). It can be assumed that for the elderly, changing the environment is one of their biggest fears, anxiety and stress moment, how will they adapt in a new place.

The social workers who participated in the study also named the prevailing positive emotions after coming to live in a nursing home institution. Respondents named joy and awareness of the current situation. Social workers identified that there are such elderly persons who were living in a nursing home institution, to whom they gave both joy and gratitude in accepting this new stage ("*Some express sadness, dissatisfaction, anger that they had to leave their home, give up a negative lifestyle, while others happily and accepts this phase of life with gratitude*" (D4)). It can be assumed from the research results that very few elderly people come to live in a nursing home institution with joy and desire and hope that this new stage will bring only more beautiful colors into their lives.

After the analysis of the content of the answers of the interviews of social workers, one category was formulated that identifies the expectations of elderly persons when they come to live

in a nursing home institution: "Expectations of elderly people when they come to live in a nursing home institution".

Social workers emphasize the main expectations of the elderly. Most of the social workers who participated in the study emphasize that the elderly person's greatest expectation is to get a single or more spacious room in a nursing home. Research participants say that elderly people often ask if they will have a more spacious, single room when they live in a nursing home ("That there will be a more spacious room..."(D2); "<...> often expect to live alone in a room..."). (D8)). We can say that it is very important for the elderly which room they will stay in, for this reason we can assume that it is important for them to have their own space where they can feel at home.

The social workers who participated in the study emphasized that elderly people who live in nursing homes expect greater help and pleasant communication from the staff. Social workers say that elderly people expect the workers to do everything for them ("<...> some expect that everything will be done for them and it won't cost them anything, then there are many demands towards the employee, the institution" (D4)). Taking into account the thoughts expressed by the research participants, it can be said that the elderly want more service, regardless of the fact that their own level of independence may decrease.

Specialists also highlight that elderly people expect a quiet environment. Social workers emphasize that when people come to live, they expect a calm environment, because that's how they were used to living in their home (<...> they expect it to be like home, with warm communication and peace." (D8)).

The social workers who participated in the study also highlighted the fact that elderly people have a great need for communication. Social workers say that some elderly people also expect communication, which not only helps the person to get involved in the nursing home community faster, but also not to feel alone ("<...>more communication..."(D2).

One social worker stated that elderly people often expect to come to live in a treatment facility. The social worker emphasized that elderly people hope to live in an institution, to become physically stronger, to improve their health ("<...> that here is a medical institution where the staff will restore their physical health in a short time and they will be able to return home..." (D3)). We can assume that elderly people lack knowledge or information about the services provided by the nursing home institution.

The social workers who participated in the study emphasized that elderly people who live in nursing homes expect more help and pleasant communication from the employees. Social workers say that elderly people expect the workers to do everything for them ("<...> some expect that everything will be done for them and it won't cost them anything, then there are many demands

towards the employee, the institution" (D4)). Taking into account the thoughts expressed by the research participants, it can be said that the elderly want more service, regardless of the fact that their own level of independence may decrease.

Specialists also highlight that elderly people expect a quiet environment. Social workers emphasize that when people come to live, they expect a calm environment, because that's how they were used to living in their home (<...> they expect it to be like home, with warm communication and peace." (D8)).

When analyzing the involvement of elderly persons in a nursing home institution, it is important to reveal what difficulties/challenges individuals face when coming to live in a nursing home institution. After moving, older people face many unknown circumstances: unfamiliar people, different physical environment and changed social requirements (Lee, Simpson, Froggat, 2013; Riedl, Mantovan, Them, 2013, cited in Charenkova (2022)). After analyzing the data provided during the interviews of social workers, two categories were formulated: emergence of internal difficulties of the person and lack of social skills.

Social workers emphasize the emergence of internal difficulties of an elderly person the most. Specialists who participated in the study actualize the adaptation of an elderly person to a new environment (subcategory 1), which occurs when the person arrives and expects to live alone in a room, does not want to live with another person, because otherwise it will be necessary to try to adapt to another person ("Probably the biggest challenge is to accept the situation , in which <...> adapting to a new environment, to new people, to a new order is a big challenge." (D3)). Many social workers stated that it is very difficult for elderly people to adapt not only to a new environment, but also to another person if they have to live more than alone. Elderly people are usually used to their daily routine, some like peace, others like to communicate more, listen to the radio and watch TV for a long time, so there is not only the challenge of adaptation, but also the huge stress of having to live with another person. makes it more difficult for the person to get involved in the nursing home community.

Somewhat less of the social workers who participated in the study actualized the difficulty of an elderly person, the deteriorating state of the person's health. According to social workers, it is difficult for elderly people to admit that a person needs social services and constant care ("They do not want to admit that they are sick and cannot take care of themselves, so they become clients of the institution<...>"(D5)).

From the answers provided by the research participants, it can be seen that a number of research participants emphasized the lack of social skills as one of the difficulties/challenges when coming to live in a nursing home institution. The social workers who participated in the study emphasized that elderly people face a challenge when it comes to complying with internal rules.

The social workers identified that it is difficult for elderly people who have arrived to comply with the rules of internal order, because people are used to living in a way that is convenient for them ("<...>challenges for new arrivals are the rules of internal order, their compliance<...> (D8)). When an elderly person settles in a nursing home, he enters an environment in which a certain mode is established, which is not always acceptable to the person himself, and this feeling is very difficult for the person to accept, because the person has to limit his freedom. (Jungers, 2010).

Taking into account the data provided by the social workers, it can be seen that the specialists emphasized the lack of hygiene as one of the difficulties when coming to live in a nursing home institution. Research participants say that it is very difficult for elderly people to get used to hygiene ("<...>and for some, maintaining hygiene, cleanliness and order becomes a headache, because the previous lifestyle was very far from these habits<...>" (D4)). Elderly people are often accustomed to their routines and hygiene habits, and when they arrive in a nursing home facility, they have to face the difficulty of adapting to daily hygiene.

In summary, we can say that elderly people of difficulties and challenges when they come to live in a care home institution. When older people arrive and face a number of challenges and difficulties, it can make it even more difficult for people to integrate into the care home community. Because when faced with internal difficulties or missing social skills, individuals may underestimate themselves more, become withdrawn, become less communicative, and be under constant stress.

Most of the social workers who took part in the study emphasize the methods of inclusion applied to the elderly. Most often, specialists named individual work with the person himself (subcategory 1). Social workers claim that elderly people, who find it difficult to get involved in the care home community, use individual work ("We try to approach the person, communicate, ask how they feel, find a connection between the social worker and the resident." (D8)). Elderly people who have lived alone for a long time often find it difficult to get involved in the nursing home community, where there are various activities, afternoons, holidays or just communication between residents. Therefore, it is very important to work with such persons individually, so that the person can reveal himself, trust the social worker and talk about his difficulties, which do not allow him to get involved and feel free in the nursing home community.

Social workers who participated in the study actualized the method of inclusion, motivated to participate in employment activities. Specialists say that one of the methods is to motivate elderly people who find it difficult to get involved in the care home community to participate in employment activities in which the person can not only realize himself or find inner peace, but also communicate with other residents ("We try to introduce and encourage participation in activities." D2)). We can say that for the elderly, employment activities would

allow them to relax, forget the longing for their loved ones and homes for a while, encourage them to feel more free and gradually get involved in the nursing home community.

Also, most of the social workers who participated in the study actualized it as a method to encourage communication with other nursing home residents. Specialists say that elderly people who find it difficult to get involved in the nursing home community are encouraged to communicate with other residents so that they open up more, perhaps express themselves and feel more confident in the nursing home ("*<...>engages in communication not only with the employee, but and with the nursing home community.*" (D8)). Communicating with the residents themselves, who can tell about their experiences at the facility and encourage them that it is a place that only seeks the well-being of the individual, helps the elderly to feel more confident when they come to live in a nursing home.

Specialists also named the method of including an elderly person in the nursing home community, the help of relatives. Social workers say that sometimes they have to ask their relatives for help in order to find out the difficulties of an elderly person in joining the nursing home community ("*<...>In the beginning, we also ask for help from relatives. Close communication with relatives and maintaining relationships gives a person security.*" (D3)). It can be assumed that the relatives of elderly persons can help to find out the reasons why the elderly person has difficulty integrating into the nursing home community. After finding out the reasons, it is possible to take methods of solving the problem and try to create conditions for the person so that he does not feel stress and after a while gets involved in the nursing home community.

Social workers emphasized that the help of a psychologist is also used when joining the nursing home community. Social workers claim that such cases also occur when an elderly person finds it very difficult to integrate into the community of a nursing home and has to ask for help from a psychologist ("*<...>the help of both a psychologist <...>*"(D2)).

Most of the social workers who participated in the study actualized that elderly people get involved in the care home community with various organized holidays, afternoons in the care home. Social workers claim that residents' involvement is greater when individuals participate in organized celebrations or afternoons at the nursing home ("*<...> organized various concerts, celebrations, afternoons<...>*"(D8)). We can assume that the holidays or afternoons organized for elderly people in nursing homes are one of the best activities to get involved in the community faster, because then people can chat with other residents, get to know each other, find a close friend who they can trust, talk to or just hang out with. spend days

After analyzing the research data, a number of specialists also named one of the activities that best help elderly people to get involved in the nursing home community when they arrive: artistic activities. Specialists' statements show that various artistic activities help individuals to get

involved in the community when they come to live in a care home institution ("*<...>*various handicrafts, art therapy, creating festive decorations to decorate the institution, room spaces*<...>*"(D4)) . By engaging in various creative activities, elderly people can not only get to know other residents of the community faster, but also relax, calm their thoughts, and get to know the environment of the nursing home.

Fewer social workers who participated in the study actualized the activities of faster involvement in the nursing home community, educational activities. From the answers provided by the research participants, it can be seen that the residents get involved in the nursing home community by participating in educational activities ("*<...>* we try various educational games*<...>*"(D5)). It can be said that various activities help a lot to get involved in the community for the residents who have arrived, through them people can reveal themselves and relieve a little of that stress after arriving in a new environment.

The specialists also named elderly people who came to nursing homes, for involvement in the community and various therapies. Social workers say that elderly people who are a bit slower or more withdrawn choose therapies that help them also get involved in the care home community ("*<...>* listening to music, sand therapy, image therapy."(D8)) . It is very important for elderly people who are more lost or just completely withdrawn to offer various therapies that help to gradually integrate the person into the nursing home environment.

In summary, we can say that social workers organize a variety of activities for the elderly, so that the persons who come to the nursing home get involved in the community faster. A wide variety of organized activities can involve people and allow them to get to know other residents, because after getting to know each other and participating in the activities, even for a short time, they forget the stress or the feeling of discomfort after changing the environment. It is very important for social workers to assess the needs and independence of the arriving resident, the person must be listened to, heard and try not to restrict the person's freedom, allow the person to choose activities that interest him, so that the person has the desire to participate and get to know other residents, this would help to get more involved in the community of the nursing home.

Aspects of involvement of elderly persons in the nursing home community

In order to go deeper into the involvement of elderly people in the care home community, the residents themselves were interviewed. The questions of this study were intended to reveal the opinion of elderly persons, how they managed to get involved in the nursing home community only after arriving at the institution. In the questions of the first diagnostic area, efforts are made to reveal the decision-making of elderly persons after encouraging them to live in a nursing home.

After analyzing the answers given by the elderly during the interview, a category was formulated identifying what motivated the elderly to settle in the nursing home community.

The data presented show that the elderly came to live by their own decision. Elderly people emphasized that they decided to live in a nursing home institution by themselves, because their health deteriorated, it was difficult to take care of themselves (" $\langle \dots \rangle$ I came here because I could no longer take care of myself." (D4)). Elderly persons often emphasized that this decision was difficult for them, because it was necessary to leave their native home. Older people who planned and anticipated their move tended to engage in the situation more quickly than those who did not (Wilson, 1997; Fraher & Coffey, 2011).

Also, the majority of elderly persons who participated in the study actualized the decision of their relatives and the person himself to live in a nursing home community. Elderly people say that together with their relatives they decided to live in a nursing home ("we decided with my relatives that this place would be better for me, because the children live far away" $\langle \dots \rangle$ "(D5)). Relatives often have a great influence on the decision to place an elderly person in a nursing home, because relatives live far away or are away and there is no one to take care of an elderly person who can no longer take care of himself due to health problems, therefore they make this decision.

Fewer elderly persons who participated in the study stated that their relatives encouraged them to decide to live in a nursing home. During the investigation, an elderly person stated that his relatives encouraged him to live in a care home (" $\langle \dots \rangle$ Actually, it was the children who encouraged me to live in this institution, because I was left alone, $\langle \dots \rangle$ "(D3)). For an elderly person sometimes.

Elderly people emphasized that they were happy when living in the nursing home community. Elderly persons who participated in the study, who came to live in a nursing home, are happy with their decision (" $\langle \dots \rangle$ today I'm happy." (G3)). It can be assumed that elderly people are rarely happy when they come to live in a nursing home community.

Also, the persons who participated in the study actualized the expectation and hope after coming to live in the nursing home community. Elderly people say that when they came to live in the institutional community, they knew that it would be better in this place (" $\langle \dots \rangle$ I knew that I would be better here." (G5)). When elderly people come to live in a nursing home, they expect that everything will be fine there, that they will be provided with social services, that they will be involved in the community of the nursing home and will not feel any isolation.

How much more elderly people identified experiencing negative emotions such as sadness. Residents who took part in the study say that when they come to live in the institution, they often feel sad ("Deep down in my heart I was sad for my home (G5)) because they had to leave their native home, their usual routine. It is very difficult for elderly people to change their

environment, because a person is often attached to his environment, his home, where he spent many years and was nurtured, it is very comfortable for him.

During the conducted research, it became clear that elderly people feel timid in their new environment when they come to live in the nursing home community. Residents stated that when they arrived at the nursing home, they felt shy and uncomfortable in a new environment ("It was shy, a little uncomfortable, other homes<...>"(G1)). It can be summarized that when individuals arrive, they usually do not experience positive emotions, but negative ones, which make it more difficult for individuals to get involved in the care home community.

Elderly persons who came to live in a nursing home community emphasized a complicating factor, such as adapting to a new environment or roommate. Residents stated that it was difficult to adapt to both the new environment and the roommate ("Maybe the biggest inconvenience was having to adapt to the roommate, (G1)). It is very difficult for the residents to adapt to the environment, and especially if they have to live with another person whose daily habits are completely different, for this reason, individuals may be involved in the care home community for a longer time.

Also, research participants actualized a complicating factor as a change in routine. According to the residents, involvement in the care home community is also prolonged by the change of routine, as they have to get used to the care home's rules and routine ("<...>at home you did whatever you wanted, but here there are activities, the employees have to participate, they try to interest us. (G1)). We can assume that elderly people find it difficult to get used to new things when their daily routine changes, and especially to a different routine, perhaps a little more active than at home.

A little less in the study, elderly persons gave answers about the factors that promote their involvement in the nursing home community. Elderly persons identified one motivating factor as nutrition (subcategory 3). According to residents, food helped them get involved in the nursing home ("They give us a lot of food here (G1)). Taking into account the thoughts expressed during the research, it can be assumed that very few individuals named the motivating factors that help individuals to get involved in the nursing home community. It may be difficult for individuals to name, as most come to live with the stress and sadness of having to leave their home and for this reason it is difficult to discover the positive factors that helped them to become involved in the foster home community.

Activities helped the elderly to get involved in the care community, the residents most actualized artistic activities. Elderly people say that getting involved in the nursing home community was greatly helped by employment activities in which they draw, create various handicrafts ("I was most helped by getting involved in various activities where we all do beautiful

things together, drawing, warts. (G5)). From the answers given by residents, it can be assumed that artistic activities organized for individuals not only help them relax, but also allow them to get to know the nursing home community better (environment, residents).

Also, elderly people actualize their involvement in the nursing home community with the help of organized afternoons. According to the residents, the various organized afternoons at the care home help the newly arrived resident get involved in the environment, get to know other residents ("<..>maybe the afternoons are the most diverse, because we all get together, chat, chat, laugh."(G3)). It can be assumed that afternoons organized by a social worker are the most effective way to include a newly arrived resident in a care home, because during such afternoons people can communicate more, talk, get to know each other and understand that the person who arrived is not alone.

Somewhat less research participants identified involvement as a helpful activity: sports activities. Residents say that during the sports session, they communicate and get to know each other and actively spend time ("Exercise really helps, a lot of residents come, we chat a lot <...>"(G2)). The various activities organized in the care home greatly help individuals to get involved in the care home community, because through the activities the person can see the environment around the care home, how they communicate and understand that this is a home where the person will never feel alone.

Most elderly people expect that the friendly communication of the staff will help them to get involved in the nursing home community. According to the residents, the pleasant and friendly communication of the staff has a very big influence on joining the nursing home community ("the staff will be nice and friendly." (G3)). It can be assumed that communication with the staff is necessary when individuals are living in a care home and in order to achieve successful involvement in the care home.

Somewhat less elderly people identified the need for quality social services. Elderly people stated that they care about how they are cared for and what services are provided to people living in nursing homes ("<..>they will take care of us and provide us with all these services (G4)).

Summarizing this diagnostic area, it can be said that elderly people have a very diverse assessment of involvement in nursing homes from their personal experience. It can be said that when individuals come to live in a nursing home, it is important to take into account their needs and provide quality services. Also, in the opinion of the residents, mutual communication is significant. Elderly people feel unusual and shy when they come to live in a nursing home, so it is important that the social worker is the person who helps to get involved in the community of the nursing home. It is important that the social worker organizes various employment activities,

afternoons or holidays, during which the newly arrived residents can get involved and get used to the new environment faster.

Conclusions

1. By applying the theoretical analysis, the peculiarities of the social service provision processes of nursing homes working with elderly persons in Lithuania and Ukraine were revealed. It can be said that in Lithuania care homes assess the level of independence of the elderly and adults with disabilities, according to which complex assistance requiring constant specialist care is provided. The aim of the nursing home institution is to protect and nurture the social well-being of the residents as much as possible, to promote their level of independence as long as possible, so that individuals try, do not stop and feel that they are able to take care of themselves as much as possible. Social care in the institution is provided in accordance with the principles of: ensuring personal rights, participation and cooperation, choice and appropriateness of social care, development of personal independence and social integration, non-discrimination. It was found out that in Ukraine, social services are provided according to the person's place of residence, in stationary care institutions, rehabilitation institutions, temporary stay institutions, territorial social service provision centers.

2. By applying qualitative research methods, the difficulties/challenges of the elderly in getting involved in the nursing home community were identified. The results of the study revealed that social workers reveal aspects that complicate the involvement of elderly persons in the nursing home community. Specialists name the emergence of internal difficulties of a person. It is difficult for the elderly to adapt to a new environment, the person's health condition is deteriorating, which makes it difficult for the person to join the nursing home community, both physically and psychologically. In this way, social workers emphasized the challenges that make it difficult for individuals to get involved in the care home community: non-compliance with internal rules, lack of hygiene. During the research, the factors of the elderly, their opinions, which make it difficult and encouraging to get involved in the nursing home community were also determined. According to the residents, joining the care home community is complicated by: changing the routine and adapting to a new environment and another person.

3. By applying qualitative research methods, activities organized by social workers have been identified that help elderly people get involved in the nursing home community. The results of the study revealed that social workers organize various employment activities so that newly arrived persons not only get involved in the care home community faster, but also get used to the new environment. Social workers organize: creative activities, holidays, afternoons, various therapies, educational activities. Organized activities in the care home help newly arrived residents settle in faster, get to know the environment, other residents of the care home, promote independence and communication. The interviewed care home residents also identified the importance of employment activities in the care home. During the research, it was found that the

activities organized by social workers helped the elderly to get involved in the nursing home community more quickly.

4. Based on the empirical data of the research, the possibilities of the involvement of social workers working with the elderly in the nursing home community and the development of social services have been revealed. During the research, areas of the process of involvement of social workers and elderly persons in the nursing home community were revealed, which would help individuals to become more involved. The subjects highlighted that elderly people who came to live in nursing homes would be involved in the community faster if the needs of the person were taken into account more and a specific plan for inclusion was provided. Specialists stated that in order for elderly people to get involved faster, they should be allowed to choose and consider whether they want and can live with another person. It is difficult for the elderly to adapt to a new environment, and especially to another person, if the person is used to living alone. Also, according to the opinion of specialists, a specific plan is needed in the nursing home to include elderly people in the community. It can be said that the nursing home does not have a planned and established plan to include elderly people in the community of the nursing home.

List of literature

1. Allison M., Keller C. (2012) *Physical activity in the elderly: benefits and intervention*
2. Baršauskienė V., Janulevičienė B. (1999) *Žmogiškieji santykiai*. Kaunas
3. Berger, P. L., Luckmann, T. (1991). *The social Construction of Reality*.
4. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokudžio leidykla-spaustuvė.
5. Čepėnaitė A. D. (2008). *Senyvo amžiaus žmonių socialinė aprėptis ir demokratinio pilietiškumo apraiškos*. Socialinis darbas.
6. Corsini, J., Wedding, D. (2011). *Šiuolaikinės psichoterapija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika
7. Daatland, S. O. (2005). *Quality of Life and Aging*. Cambridge University Press
8. Erber, J.T. (2005). *Aging and Older Adulthood. Gerontological Social Work. Department of Social Work and Department of Gerontology*
9. Gaižauskienė, I., Valavičienė, N., (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*.
Prieiga per internetą:
<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16724/9789955302056.pdf?sequence>
10. Giddens A. (2005). *Sociologija*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
11. Giddens, A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas*. Vilnius: Pradai
12. Gudžinskienė, V. ir Mačiukienė, D. (2011) *Senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos namuose, socialinių darbuotojų teikiamos pagalbos vertinimas*. Prieiga per internete:
13. Gustaitienė, L., Banevičiūtė, V. (2014). *Vyresnio amžiaus žmonių psichologinių bei socialinių veiksnių, psichosocialinio prisitaikymo ypatumai socialinių ir demografinių duomenų apžvalgiu*. Prieiga prie interneto:
https://pdfs.semanticscholar.org/52ec/ffbbe5cfe08eb482fd55ae1b7423e60fa188.pdf?_ga=2.225309082.1832388066.1611179684-173001189.1611179684
14. Hanratty B., Lawson E., Holmes L., Grande G., Addington-Hall J., Payne S., Seymour J. (2012). *Funding health and social services for older people – a qualitative study of care recipients in the last year of life*. *Jrsocmed* 105(5): 201–207.
15. Hobart K. R. (2002) *Death and Dying and the Social Work Role*. *Journal of Gerontological*
<http://www.i-manager.lt/upload/201111/Socialinisugdymas15%2826%29.pdf>
16. Ivanauskienė, I. (2004) *Praktinis įgalinimo strategijų taikymas dirbant su moterimi – motina Šeimos užuovėjos programoje*. Socialinis darbas
17. Jurgelėnas, A., Juozulynas, A., Butikis, M. ir Greičiūtė, K., (2007). *Senėjimas ir gyvenimo kokybė*. Gerontologija.
18. Jungers, Ch. M., 2010. *Leaving Home: An Examination of Late-Life Relocation Among Older Adults*. *Journal of Counseling and Development*

19. Kaminskienė S. (2011). *Socialinio darbo dienos centruose teikiamų paslaugų efektyvumo vertinimas*. Magistro darbas.
20. Kardelis K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: (edukologija ir kiti socialiniai mokslai) vadovėlis*. Kaunas: Judex
21. Kolling, T., Knopf, M. (2014). *Later Life Human Development: Boosting or Buffering Universal Biological Aging*. *The Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry*
22. Koren Ch. & Doron I (2008) Being a Social Worker in Homes for the Aged. *Journal of*
23. Kuzmickienė J. (2011). *Rekreacinių veiklų senyvo amžiaus žmonėms ypatumai*. Magistro darbas.
24. Kviessienė, G., Čiužas, R., Vaicekauskienė, V., Šalaševičiūtė R. (2015). *Kompleksinė pagalba neįgaliems asmenims*. Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla. Prieiga per internetą: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:11684155/datastreams/MAIN/content>
25. Lee, V. S. P., Simpson, J. and Froggat, K. (2013). *A narrative exploration of older people's transitions into residential care*. *Ageing and Mental Health*
26. Lemme, B. (2003). *Suaugusiojo raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
27. Lesauskaitė V., Macijauskienė J. (2004) *Geriatrinių pacientų, gyvenančių namuose, poreikiai ir jų užtikrinimas techninėmis priemonėmis*.
28. Lewinson T. (2014). *Co-constructing home with photovoice: Older residents of an assisted living facility build a Photonarrative*. *Qualitative Social Work*.
29. Lietuvos statistikos departamentas (2020). *Statistinių rodiklių analizė: Senelių globos įstaigos*. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliuanalize?portletFormName=visualization&hash=9b64f97c-6a5d-46e1-9a0a-d02a4f167827#/>
30. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas (2006). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.199156E4E004/OzxwpqisAN>
31. Liobikienė, I. (2010). *Sociologinių tyrimų metodika*. Kauno technologijos universitetas. Sociologijos katedra;
32. Lukamskienė V., Budėjienė A. (2013). *Socialinės paslaugos vyresnio amžiaus asmenims: savipagalbos ir socialinės globos aspektai*. *Gerontologija*
33. Милькова, М., А. (2004). *Особенности социальной работы в Украине*. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/74515426.pdf>
34. Mockus, A.; Žukaitė, A. (2012) *Sėkmingas senėjimas: psichologinis aspektas [interaktyvus]*. Prieiga per internetą:

35. Orlova, U. L. (2014) *Socialiai globojančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksniai. Daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus Universitetas.
36. Orlova, U. L., Gruževskis, B. (2014). *Savarankiškumas – socialinės globos įstaigoje gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksnys*. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai.
37. Pasaulio sveikatos organizacija (2023). *Sveikas senėjimas* Prieiga prie interneto:<https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/sveikas-senejimas>
38. Rossen, E. K. and Knafl, K. A., 2003. Older Women's Response to Residential Relocation: Description of Transition Styles. *Qualitative Health Research*, 13 (1): 20–36.
39. Ruškus, J., Mažeikienė, N., Naujanienė, R., Motiečienė, R., Dvarionis, D. (2013). *Igalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste*. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/937a3938-5b03-4e81-bfae-a97d27650f74/content>
40. Ruževičius, J. (2013). *Kvalitetas gyvenimo kokybė*. Prieiga internetu: <http://www.kvalitetas.lt/index.php?id-716>
41. Stepukonis, F., Puodžienė, L. (2009). *Aštuoniasdešimtmečių psichologijos ypatumai*. Gerontologija.
42. Vaicekauskienė, V. (2009). *Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą*. Prieiga per internetą: http://www.litlogos.eu/L58/logos58_181_188vaicekauskiene.pdf
43. Vareikytė, A., Kaziliūnas, A., Guogis, A., Gudelis, D., Mickus, J. (2006). *Socialinių paslaugų tobulinimas Lietuvos savivaldybėse*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Arvydas-Guogis/publication/275207244_Socialiniu_paslaugu_tobulinimas_Lietuvos_savivaldybese/links/5534b8c70cf27acb0defb578/Socialiniu-paslaugu-tobulinimas-Lietuvos-savivaldybese.pdf
44. Žalimienė, L. (2005). *Socialinės globos pagyvenusiems asmenims kokybė ir jos vertinimas*. Metodinė priemonė. Vilnius: Efrata
45. Žalimienė, L., (2007). *Socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimas: Lietuvos praktika ir užsienio šalių patirtis*. Gerontologija.
46. Žukauskienė D. (2017). Prieiga prie interneto: <http://psichika.eu/blog/senatve-kokia-ji/>
47. Žydžiūnaitė, V. Sabaliauskas S., (2017) *Kokybiniai tyrimai. principai ir metodai*. Vilnius: Vaga
48. Закон України про соціальні послуги. (2019) Prieiga prie interneto: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15?lang=uk> 8

49. Конституція України (1996). Приєднано до інтернету:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
50. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю.(2017) Приєднано до інтернету:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0806-17>
51. І. Б. Іванова (2023) *Соціальна робота з людьми похилого віку*, Приєднано до інтернету:
https://uu.edu.ua/upload/Nauka/naukovi_vydannia/ivanova_i_b_socialna_robota_z_ludmi_pohilogo_viku.pdf

PRIEDAI

Interviu klausimynas globos namų įstaigos senyvo amžiaus asmenims

Sveiki, esu Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos, socialinio darbo programos magistro studijų studentė Greta Palinauskaitė. Atlieku magistro studijų baigiamojo darbo tyrimą tema:

Senyvo amžiaus asmenų įtraukties į globos namų bendruomenę analizė

Prieš pradėdant interviu norėčiau Jus informuoti, kad visa informacija bus konfidenciali, neatskleidžiant vardų, pavardžių bei globos namų įstaigos.

Kiek laiko gyvenate globos namų įstaigoje?

1. Papasakokite apie įsitraukimą į globos namus (kaip vyko pats procesas ar planavo, kas priėmė sprendimą, kiek dalyvavo sprendimo priėmime, ko tikėjotės iš šios įstaigos).
2. Su kokiomis emocijomis atvykote gyventi į globos namų bendruomenę?
3. Kokie sunkumai/ iššūkiai atvykus gyventi į globos namų bendruomenę išryškėjo? Kokios teigiamos/ neigiamos patirties tai suteikė?
4. Kokia Jūsų diena globos namuose/ kaip vertinate gyvenimą globos namų bendruomenėje? Kiek laiko užtruko, kol galiausiai pasijutote, kad globos namų bendruomenė yra savita ir priimtina Jums?
5. Kokios organizuojamos veiklos, šventės, renginiai ar ekskursijos globos namuose, labiau padėjo Jums įsitraukti į globos namų bendruomenę?
6. Apibūdinkit šią vietą. Kokius jausmus jums sukelia, su kuo asocijuojasi ši vieta? Ar laikote šią vietą savo namais?
7. Ką darėte, kad ši vieta taptų jūsų namais? Kada pajutote, kad esat čia kaip namie?
8. Ko tikėtės toliau gyvendami globos namuose? Ko tikėtės iš tolesnio gyvenimo etapo?

Klausimai socialiniams darbuotojams

Sveiki, esu Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos, socialinio darbo programos magistro studijų studentė Greta Palinauskaitė. Atlieku magistro studijų baigiamojo darbo tyrimą tema:

Senyvo amžiaus asmenų įtraukties į globos namų bendruomenę analizė

Prieš pradėdant interviu norėčiau Jus informuoti, kad visa informacija bus konfidenciali, neatskleidžiant vardų, pavardžių bei globos namų įstaigos.

Kokiose pareigose Jūs dirbate?

Koks Jūsų darbo stažas yra šiose pareigose?

Koks yra Jūsų bendras darbo stažas socialiniame darbe?

1. Su kokiomis emocijomis atvyksta nauji gyventojai? Kaip jie jaučiasi, kaip priėti prie tokių asmenų, kurie visiškai atvyksta užsidarę?
2. Ko dažniausiai tikisi nauji gyventojai atvykstantys į globos namų įstaigą?
3. Su kokiais sunkumais/iššūkiais susiduria atvykstantys gyventi senyvo amžiaus asmenys į globos namus?
4. Kaip asmenys įtraukiami į globos namų bendruomenę, kai yra emociškai nepasiruošę dar bendrauti, prisitaikyti prie naujos aplinkos?
5. Kiek laiko užtrunka senyvo amžiaus asmuo, kol visapusiškai prisitaiko prie globos namų bendruomenės gyvenimo? Galbūt yra Jūsų įstaigoje veiksmai ar planas numatomas dėl naujų gyventojų atvykimo ir jo greitesnio įsitraukimo globos namų bendruomenėje
6. Kokie pagrindiniai procesai įsitraukimo į globos namų bendruomenę senyvo amžiaus asmenims?
7. Kaip supažindinami senyvo amžiaus asmenys, kurie atvykę naujai su veiklomis? Kokios veiklos globos namų bendruomenėje yra organizuojamos?
8. Ar globos namų organizuojamos veiklos padeda senyvo amžiaus asmenims įsitraukti į bendruomenę greičiau? Kaip tai vyksta?
9. Jūs kaip socialinis darbuotojas, Jūsų nuomone, kas labiau ir kokie procesai padėtų atvykstantiems naujiems gyventojams greičiau įsitraukti į globos namų bendruomenę?

Tyrimo objekto operacionalizacija

**SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ ĮTRAUKTIES Į GLOBOS NAMŲ
BENDRUOMENĘ ANALIZĖ**

<i>Duomenys apie respondentą</i>	<i>Lytis</i>	<i>Bendrieji klausimai respondentams</i>
	<i>Amžius</i>	
	<i>Išsilavinimas</i>	
	<i>Darbo stažas globos namuose</i>	
<i>Diagnostinės sritys</i>	<i>Kintamieji</i>	<i>Indikatoriai</i>
Senyvo amžiaus asmenų emocinė būsena apsigyvenant globos namų bendruomenėje	<i>Senyvo amžiaus asmenų emocija, savijauta pradedant gyventi globos namų įstaigoje</i>	<p>Kokia pirminė gyventojų emocinė būsena apsigyvenant globos namuose? Kaip jie jaučiasi?</p> <p>Senyvo amžiaus asmenims: Su kokiomis emocijomis atvykote gyventi į globos namus?</p> <p>Papasakokite apie įsitraukimą į globos namus (kaip vyko pats procesas ar planavo, kas priėmė sprendimą, kiek dalyvavo sprendimo priėmime, ko tikėjotės iš šios įstaigos).</p>
Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimas į bendruomenę	<i>Senyvo amžiaus asmenų įsitraukimo metodai</i>	<p>Kiek laiko užtrunka senyvo amžiaus asmuo, kol visapusiškai prisitaiko prie globos namų bendruomenės gyvenimo? Galbūt yra Jūsų įstaigoje veiksmai ar planas numatomas dėl naujų gyventojų atvykimo ir jo greitesnio įsitraukimo globos namų bendruomenėje.</p> <p>Senyvo amžiaus asmenims: Kokia Jūsų diena globos namuose/ kaip vertinate gyvenimą globos namų bendruomenėje? Kiek laiko užtruko, kol galiausiai pasijutote, kad globos namų bendruomenė yra savita ir priimtina Jums?</p>

<p>Sunkumai/ iššūkiai su kuriais susiduriama globos namuose senyvo amžiaus asmenys įsitraukiant į bendruomenę</p>	<p><i>Socialinio darbuotojo indelis įtraukiant senyvo amžiaus asmenį į globos namų bendruomenę</i></p>	<p>Su kokiais sunkumais/iššūkiais susiduria globos namų senyvo amžiaus gyventojai, įsitraukiant į bendruomenę?</p> <p>Senyvo amžiaus asmenims: Kokie sunkumai/ iššūkiai atvykus gyventi į globos namų bendruomenę išryškėjo? Kokios teigiamos/ neigiamos patirties tai suteikė?</p>
<p>Globos namų organizuojamos veiklos įtraukiant naujus senyvo amžiaus gyventojus</p>	<p><i>Organizuojamos užimtumo veiklos globos namuose, kurios padeda įsitraukti į bendruomenę</i></p>	<p>Kokios organizuojamos veiklos padeda gyventojams greičiau įsitraukti į globos namų bendruomenę?</p> <p>Senyvo amžiaus asmenims:</p> <p>Kokios organizuojamos veiklos, šventės, renginiai ar ekskursijos globos namuose, labiau padėjo Jums įsitraukti į globos namų bendruomenę?</p>